

**Міністерство
молоді та спорту
України**

УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

**АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
З ПРОВЕДЕННЯ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОГО
СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
СТАНОВИЩА МОЛОДІ В УКРАЇНІ
(2019 рік)**

Київ
2019

Публікація містить результати загальноукраїнського соціологічного дослідження життєвих пріоритетів і ціннісних уподобань сучасної української молоді, зокрема аналіз цінностей молоді, її громадянської та політичної активності, артикуляції вимог до молодіжної політики держави в умовах сьогодення, особливостей сприйняття процесів децентралізації влади у країні та можливих механізмів залучення до цих процесів молодих людей, характеристику міграційної мобільності молоді, включення молоді до освітнього та трудового процесів, оцінку молоддю стану власного здоров'я і дотримання нею здорового способу життя, сприйняття та відтворення молоддю сімейних цінностей.

**Аналітичний звіт
з проведення репрезентативного соціологічного дослідження
становища молоді в Україні (2019 рік)**

***Дослідження проведене Державним вищим навчальним закладом
«Університет банківської справи»
на замовлення Міністерства молоді та спорту України***

Автори: Боярко Ірина, Злуніцина Тетяна, Морозова Надія, Нагайчук Неля, Олефір Євгенія, Сидорова Олена, Стороженко Оксана, Хмелярчук Марія

Координаційна команда: Кузнєцова Анжела, Маслов Владислав, Швець Наталія, Самородов Борис, Рогова Наталія, Жеребило Ірина

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	4
Розділ 1. ЦІННОСТІ МОЛОДІ	6
Розділ 2. ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ОЦІНКА МОЛОДДЮ	19
Розділ 3. ГРОМАДЯНСЬКА І ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ	28
Розділ 4. УЧАСТЬ І РОЛЬ МОЛОДІ У ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВИ	38
Розділ 5. НАВЧАННЯ, ОСВІТА	46
Розділ 6. МОБІЛЬНІСТЬ І МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ	63
Розділ 7. ДОЗВІЛЛЯ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ	73
Розділ 8. СІМ'Я ТА СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ	79
Висновки	84

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вивчення очікувань, потенціалу та спрямованості молодих людей є загальною практикою більшості країн. В Україні протягом останнього десятиліття з метою аналізу соціального розвитку молоді на замовлення Міністерства молоді та спорту України проводяться соціологічні дослідження, у межах яких вивчаються специфіка участі молоді в суспільних процесах, її громадська і політична активність, діагностуються наявні потреби молоді та її актуальні проблеми.

Система цінностей молоді є динамічно змінюваною та відмінною від цінностей, що панують у суспільстві в цілому. Молодь завжди змінює контури традиційних суспільних цінностей і виступає головною рушійною силою суспільства та держави. І саме тому важливо розуміти, в чому полягають соціально значущі уявлення молоді про те, що таке благополуччя, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо та якою є динаміка цих уявлень.

За результатами трьох досліджень цінностей сучасної молоді України, проведених у 2015-2018 роках, у ціннісних пріоритетах молодих українців спостерігається зміна цінностей, їх переорієнтування на самореалізацію і соціальний престиж, та матеріальних цінностей з орієнтацією на прагматичність.

За даними, отриманими 2019 року, українська молодь визначила як значущі для свого ціннісного профілю такі базові індивідуальні цінності, що репрезентують її основні мотиваційні настанови: «самій вирішувати, як вчиняти», «складати власну думку, бути власником ідей», «знайти час для вивчення чогось для себе і вдосконалювати свої здібності», «докласти максимум зусиль, щоб інші захоплювалися твоїми досягненнями», «бути заможною людиною», «досягати завжди високих цілей» та «одноосібно ухвалювати рішення щодо власного життя».

Тематичне соціологічне дослідження дозволяє оцінити потреби сучасної молоді, її бажання, виміряти її ціннісні орієнтації, що пов'язані з прагненням до відкритості, до змін, до самоствердження. Результати дослідження впливатимуть на формування державної молодіжної політики, розробки молодіжних цільових програм, секторальних і міжсекторальних молодіжних ініціатив та інтервенцій. В умовах децентралізації розуміння потреб і перспективних запитів сучасної української молоді є необхідною умовою розвитку громад і суспільства в цілому.

Мета дослідження: виявити основні пріоритети життєдіяльності, проблеми соціального становища та розвитку молоді України, її цінності, пріоритети і вподобання, особливості організації молодіжної роботи в умовах децентралізації та їх відповідність реальним запитам молодіжного середовища.

Завдання дослідження:

- вивчення сучасних запитів української молоді щодо напрямів реалізації державної молодіжної політики;
- дослідження актуальних питань упровадження молодіжної роботи в умовах децентралізації, форм залучення молоді до розроблення та впровадження молодіжної політики на місцевому рівні;
- аналіз цінностей та уподобань молоді, її громадянської позиції та активності;
- аналіз питань працевлаштування і зайнятості молоді, її освітніх планів молоді, залучення молодих осіб до неформальної освіти;
- дослідження специфіки залучення молоді до здорового способу життя, проведення вільного часу та дозвілля молодих осіб.

Опитування проводилося на замовлення Міністерства молоді та спорту України з 20 липня до 10 серпня 2019 року.

Метод дослідження: структуроване інтерв'ю «віч-на-віч».

Цільова група дослідження: молодь віком від 14 до 35 років (громадяни/-ки України).

Географія дослідження: 24 адміністративні одиниці України і м. Київ (окрім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та тимчасово неконтрольованої території України, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження).

Вибіркова сукупність: 2 000 респондентів віком від 14 до 34 років, репрезентативна за основними соціально-демографічними ознаками (стать, вік, область проживання, розмір населеного пункту); стандартні відхилення за достовірних 99 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 до 0,5 становлять 1,73-2,88 відсотка.

Інструментарій дослідження. Запитання сформовано з урахуванням попередніх соціологічних досліджень, які проводилися відповідно до замовлення Міністерства молоді та спорту України. Також при розробленні анкети враховано Проект національних показників молодіжної політики, що розроблено Державною установою «Державний інститут сімейної та молодіжної політики».

Розділ 1. ЦІННОСТІ МОЛОДІ

Сукупністю системи цінностей та життєвих орієнтирів молоді України сьогодні визначаються звичаї і традиції українського народу у майбутньому, моральний клімат в країні, створюється фундамент майбутніх стандартів суспільних норм і законів, формується нові тенденції, динаміка та спрямованість політичних і соціальних процесів.

Невід'ємною складовою сучасних суспільних цінностей є добробут людини, який характеризує її забезпеченість необхідними матеріальними і духовними благами для власних потреб.

За результатами соціологічного опитування, абсолютно матеріально забезпеченими себе відчують 4,4 % опитаних, тоді як повністю невдоволеними своїм матеріальним становищем є 5,4 % сучасної молоді (табл. 1.1). У гендерному розрізі жінки оцінюють більш оптимістично своє матеріальне становище.

Таблиця 1.1

Розподіл відповідей на запитання
«Яке в цілому матеріальне становище вашої сім'ї?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	5,4	5,7	5,1
Вистачає на харчування і на придбання необхідних недорогих речей	20,3	19,8	20,7
У цілому на життя вистачає, але придбання речей тривалого вжитку, таких, як меблі, холодильник, телевізор, уже викликає труднощі	39,1	38,1	40,1
Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі (купити квартиру, автомобіль тощо)	29,4	30,3	28,4
Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	4,4	4,7	4,0
Важко відповісти	1,6	1,3	1,8

Більш ніж третина молоді (39,1 %) оцінює своє матеріальне становище як цілком задовільне та зазначає, що лише придбання речей тривалого вжитку викликає в них певні труднощі. Найменшу питому вагу серед респондентів має молодь, яка оцінила своє матеріальне становище як абсолютно матеріально забезпечене, що дозволяє придбати практично все бажане (4,4 %).

Серед респондентів, що оцінили своє матеріальне становище як абсолютне задовільне, найбільша частка припадає на вікову групу 25-29 років (5,2 %). Найменший відсоток молоді, повністю задоволений власним матеріальним

добробутом, спостерігається серед вікової групи від 20 до 24 років (3,0 %), хоча й ця ж група респондентів має найменший відсоток молодих людей, що ледве зводять кінці з кінцями (2,5 %). Причому найбільш незадоволеними власним матеріальним становищем є представники вікової група «30-34 роки» (7,6 %) (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Розподіл відповідей на запитання
«Яке в цілому матеріальне становище вашої сім'ї?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	5,4	5,1	2,5	5,0	7,6
Вистачає на харчування і на придбання необхідних недорогих речей	20,3	18,1	19,1	19,6	22,8
У цілому на життя вистачає, але придбання речей тривалого вжитку, таких, як меблі, холодильник, телевізор, уже викликає труднощі	39,1	44,5	40,3	39,3	34,9
Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі (купити квартиру, автомобіль тощо)	29,4	25,2	34,8	29,1	28,9
Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	4,4	4,6	3,0	5,2	4,3
Важко відповісти	1,6	2,4	0,3	1,9	1,5

На кращий стан матеріального забезпечення міської молоді в Україні порівняно із сільською вказує те, що представники міської молоді зазначають, що мають можливість купити практично все, що хочуть у 1,5 раза частіше, ніж сільської (3,8 % у середньому за різними типами міських поселень та 5,9 % для сільських відповідно). Міська і сільська молоді приблизно в однаковій пропорції оцінює своє життя як забезпечене (27,5 проти 26,7 % відповідно).

Загалом оцінки міської та сільської молоді щодо власного матеріального становища приблизно збігаються, хоча можна спостерігати відносно вищий рівень задоволення власним матеріальним становищем серед опитаних осіб, які проживають в обласних і районних центрах (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Розподіл відповідей на запитання

«Яке в цілому матеріальне становище вашої сім'ї?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в районі області	Районний центр	Сільська молодь
Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	5,4	6,0	4,4	6,9	6,7
Вистачає на харчування і на придбання необхідних недорогих речей	20,3	25,0	19,0	18,9	12,6
У цілому на життя вистачає, але придбання речей тривалого вжитку, таких, як меблі, холодильник, телевізор, уже викликає труднощі	39,1	38,5	36,4	45,3	46,7
Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі (купити квартиру, автомобіль тощо)	29,4	25,2	34,1	23,3	26,7
Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	4,4	3,5	5,2	2,5	5,9
Важко відповісти	1,6	1,8	0,9	3,1	1,5

Майже кожна восьма молода людина в Україні (12,4 %) відзначила, що повністю задоволена власним матеріальним становищем. Рівень задоволеності власним матеріальним становищем є вищим серед молодих чоловіків, порівняно з жінками (13,6 % та 11,1 % відповідно). Майже половина молоді скоріше задоволена своїм матеріальним становищем (43,2 %), причому така оцінка ступень задоволення власним добробутом збігається серед молодих чоловіків і жінок (43,5 % та 42,8 % відповідно). Третина респондентів скоріше незадоволені власним матеріальним становищем (32,1 %). (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Розподіл відповідей на запитання
«Наскільки ви зараз задоволені власним матеріальним становищем?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Повністю задоволений	12,4	13,6	11,1
Скоріше задоволений	43,2	43,5	42,8
Скоріше незадоволений	32,1	30,8	33,3
Повністю незадоволений	10,0	9,7	10,3
Важко відповісти	2,4	2,3	2,6

У розрізі вікових груп більшість повністю задоволених власним матеріальним становищем припадає на групу «30-34 роки» (13,8 %), скоріше задоволених – на групу «20-24 роки» (50,1 %), скоріше незадоволених – на групу «30-34 роки» (34,6 %), повністю незадоволених – «25-29 років» (10,9 %) (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Розподіл відповідей на запитання
«Наскільки ви зараз задоволені власним матеріальним становищем?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Повністю задоволений	12,4	12,2	10,3	12,2	13,8
Скоріше задоволений	43,2	44,5	50,1	43,7	37,5
Скоріше незадоволений	32,1	31,1	30,2	31,1	34,6
Повністю незадоволений	10,0	9,8	7,8	10,9	10,7
Важко відповісти	2,5	2,4	1,5	2,0	3,4

Залежно від типу поселення повністю задоволеними і скоріше задоволеними є 14,1 та 44,4 % відповідно сільської молоді (табл. 1.7).

Таблиця 1.6

Розподіл відповідей на запитання
«Наскільки ви зараз задоволені власним матеріальним становищем?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в районі області	Районний центр	Сільська молодь
Повністю задоволений	12,4	14,2	11,2	11,9	14,1
Скоріше задоволений	43,2	42,2	43,7	42,5	44,4
Скоріше незадоволений	32,1	33,9	32,7	29,9	25,2
Повністю незадоволений	10,0	8,3	10,5	11,6	9,6
Важко відповісти	2,5	1,4	1,9	4,1	6,7

Найбільша частка опитаної молоді – кожен третій (34,1 %) мешкає у батьків (33,8 % чоловіків і 34,5 % жінок), майже кожен п'ятий (19,1 % серед усієї респондентів, у т.ч. 18,9 % серед чоловіків та 19,3 % серед жінок) мешкає у гуртожитку. Винаймають квартиру (будинок) 18,5 % молодих людей в Україні (причому питома вага чоловіків і жінок є майже однаковою); 8,8 % молоді винаймає кімнату, 15,3 % (16,4 % чоловіків і 14,2 % жінок) є власниками квартир (будинків) (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Розподіл відповідей на запитання

«Де ви мешкаєте зараз?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Винаймаю квартиру (будинок)	18,5	18,1	18,9
Винаймаю квартиру з друзями	0	0	0
Винаймаю кімнату	8,8	8,6	9,0
У батьків	34,1	33,8	34,5
У гуртожитку	19,1	18,9	19,3
У мене власна окрема квартира (будинок)	15,3	16,4	14,2
У родичів	4,1	4,1	4,2

У розрізі вікових груп можна простежити, як зменшується кількість молоді, що мешкає з батьками: із 46,5 % 14-19-річних до 31,0 % 30-34-річних і в гуртожитках (з 23,7 % 20-24-річних до 15,8 % 25-29-річних). Водночас збільшується частка власників окремих квартир (будинків): із 4,6 % 14-19-річних до 23,1 % 30-34-річних (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Розподіл відповідей на запитання

«Де ви мешкаєте зараз?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
У батьків	34,1	46,5	30,0	31,5	31,0
Винаймаю квартиру (будинок)	18,5	13,7	20,2	23,4	16,5
Винаймаю квартиру з друзями	0	0	0	0	0
Винаймаю кімнату	8,8	6,4	11,6	7,2	9,9
У гуртожитку	19,1	23,0	24,7	15,8	16,1
У мене власна окрема квартира (будинок)	15,3	4,6	9,6	18,2	23,1
У родичів	4,1	5,9	4,0	3,9	3,4

За результатами соціологічного опитування, основними пріоритетами в житті для більшості молоді є здоров'я (49,8 %) і матеріальний добробут (35,2 %). Відчуття захищеності та впевненість у майбутньому (27,6 %), особистий розвиток (24,1 %), а також бути корисним суспільству (20,0 %) – посідають місця в переліку найважливіших цінностей у житті сучасної молоді, відображені в *табл. 1.9*.

Таблиця 1.9

Розподіл відповідей на запитання
«Що для вас є найважливішим у житті?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповіді	Серед усіх
Бути здоровим, добре почуватися	49,8
Матеріальний добробут	35,2
Відчуття захищеності та впевненості в майбутньому	27,6
Особистий розвиток	24,1
Бути корисним суспільству	20,0
Щаслива власна родина	18,9
Добрі й надійні друзі	17,7
Мої діти	16,3
Свобода і незалежність у власних рішеннях та діях	12,8
Особисті стосунки	11,4
Цікава, улюблена робота	10,4
Творча або професійна самореалізація	9,7
Цікаве дозвілля	4,8
Важко відповісти	1,0

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Дослідження релігійного боку життя молоді показує, що переважна більшість (65,4 %) є віруючими. Проте порівняно із попереднім роком відсоток таких, що впевнено стверджують, що є віруючими скоротився на 6,5 %. При цьому спостерігається зростання частки молодих людей, які за релігійними переконаннями відносять себе до невіруючих (20,6 % у 2019 році порівняно з 14,7 % у 2018) і переконаних атеїстів (7,9 % і 4,2 % відповідно) (*табл. 1.10*).

Таблиця 1.10

Розподіл відповідей на запитання
«Незалежно від того, відвідуєте ви церкву чи ні,
чи можна сказати, що ви...»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Віруючий	65,4
Невіруючий	20,6
Переконаний атеїст	7,9
Важко відповісти	6,2

У гендерному розрізі більшість віруючої молоді припадає на жінок (69,1 %), невіруючих та атеїстів більше серед молодих чоловіків (табл. 1.11).

Таблиця 1.11

Розподіл відповідей на запитання
«Незалежно від того, відвідуєте ви церкву чи ні,
чи можна сказати, що ви...»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Віруючий	65,4	61,5	69,2
Невіруючий	20,6	23,5	17,7
Переконаний атеїст	7,9	8,8	6,9
Важко відповісти	6,2	6,2	6,2

Найбільша питома вага віруючої молоді припадає на вікову групу «25-29 років» (67,2 %), а молоді, що при відповіді на питання соціологічного опитування віднесла себе до категорії невіруючих – на групу 14-19-річних (27,1 %) (табл. 1.12).

Таблиця 1.12

Розподіл відповідей на запитання
«Незалежно від того, відвідуєте ви церкву чи ні,
чи можна сказати, що ви...»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Віруючий	65,4	59,4	66,0	67,2	67,1
Невіруючий	20,6	27,1	19,6	17,8	19,4
Переконаний атеїст	7,9	7,8	8,1	8,7	7,0
Важко відповісти	5,6	6,3	6,3	6,4	6,2

Розподіл віруючих щодо типів поселення свідчить про те, що частка віруючих є вищою серед сільської молоді (70,4 %) порівняно із молоддю, яка мешкає у різних типах міських населених пунктів (68,9 % у районних центрах, 64,6 % у містах в районах та 63,5 % в обласних центрах). Найвища частка віруючих серед молоді мешкає у селах (70,4 %) , найвища частка невіруючих – в обласних центрах (22,2 %), переконаних атеїстів – у містах в районах області (8,9 %) (табл. 1.13).

Таблиця 1.13

Розподіл відповідей на запитання
«Незалежно від того, відвідуєте ви церкву чи ні,
чи можна сказати, що ви...»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в районі області	Районний центр	Сільська молодь
Віруючий	65,4	63,5	64,6	68,9	70,4
Невіруючий	20,6	22,2	20,8	18,6	17,8
Переконаний атеїст	7,9	7,6	8,9	5,7	6,7
<i>Важко відповісти</i>	6,2	6,7	5,8	6,9	5,2

Дослідження про частоту відвідування храмів молоддю свідчить, що майже половина молоді (46,5 %) відвідують храм в основному тільки на свята, причому 44,1 % припадає на молодих чоловіків і 48,8 % – на молодих жінок. Ще 26,4 % не відвідують храмів узагалі (29,7 % чоловіків і 23,1 % жінок) (табл. 1.14).

Таблиця 1.14

Розподіл відповідей на запитання
«Як часто ви відвідуєте храм
(церкву, костел, мечеть, молитовний будинок, синагогу, кірху)?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Не відвідую взагалі	26,4	29,7	23,1
В основному тільки на свята	46,5	44,1	48,8
Щомісяця	12,3	12,3	12,2
Регулярно щотижня і частіше	8,2	7,6	8,8
<i>Важко відповісти</i>	6,7	6,2	7,2

Порівняно з попереднім роком зросла частка молоді, що відвідують храм в основному тільки на свята (з 33,0 % до 46,5 %), проте спостерігається зростання й частки респондентів, які зазначили, що не відвідують храм взагалі (з 25,0 % до 26,4 %).

У розрізі вікових груп активність респондентів щодо відвідування храмів має розподіл відповідей, подібний до отриманого за всією сукупністю респондентів загалом: відвідує храми в основному на свята майже кожен другий. У групі «14-19 років» взагалі не ходить до церкви майже кожен третій (30,8 %), а майже кожен десятий ходять або щомісяця або регулярно щотижня і частіше (9,0 % і 9,3 % відповідно). Група «20-24 років» показує схожий розподіл із незначним скороченням частки таких, що не відвідують храм та таких, що відвідують церкву регулярно щотижня (28,5 % і 6,0 % відповідно). У групі «25-29 років» не відвідує храм майже кожен четвертий (26,5 %), проте вищим є відсоток осіб, які ходять до храму регулярно щомісячно або щотижня (13,5 % і 8,3 % відповідно). У групі «30-34 років» частка осіб, які не відвідують храм, є найнижчою: таку відповідь дав майже кожен п'ятий представник цієї групи серед респондентів (22,3 %), а також найвищим є відсоток осіб, які відвідують храм щомісяця (15,1 %) (табл. 1.15).

Таблиця 1.15

Розподіл відповідей на запитання
«Як часто ви відвідуєте храм
(церкву, костел, мечеть, молитовний будинок, синагогу, кірху)?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Не відвідую взагалі	26,4	30,8	28,5	26,5	22,3
В основному тільки на свята	46,5	45,2	50,9	45,9	45,0
Щомісяця	12,3	9,0	9,1	13,5	15,1
Регулярно щотижня і частіше	8,2	9,3	6,0	8,3	8,7
Важко відповісти	6,7	5,6	5,5	5,7	8,9

Частота відвідування храмів не залежить від типу поселення, у якому мешкає молодь: як серед міської молоді, так і серед сільської переважає відвідування храмів на свята (табл. 1.16).

Таблиця 1.16

Розподіл відповідей на запитання
«Як часто ви відвідуєте храм
(церкву, костел, мечеть, молитовний будинок, синагогу, кірху)?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в районі області	Районний центр	Сільська молодь
Не відвідую взагалі	26,4	23,9	28,3	26,4	23,0
В основному тільки на свята	46,5	44,3	44,0	57,2	47,4
Щомісяця	12,3	13,7	13,2	5,7	14,8
Регулярно щотижня і частіше	8,2	10,8	6,9	6,0	11,9
<i>Важко відповісти</i>	6,7	7,3	7,5	4,7	3,0

Найбільше молоді є парафіянами Православної церкви України (42,5 %), Української греко-католицької церкви (11,1 %) і Російської православної церкви (8,8 %). До того ж серед молоді чимало атеїстів (18,7 %) і віруючих, що не належать до жодної з конфесій (3,6 %) (табл. 1.17).

Таблиця 1.17

Розподіл відповідей на запитання
«До якої конфесії / церкви ви належите?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Православна церква України	42,5	38,7	46,4
Невіруючий, атеїст	18,7	21,9	15,5
Українська греко-католицька церква	11,1	10,7	11,4
Російська православна церква	8,8	8,3	9,3
Віруючий, але не належу до жодної конфесії	3,6	3,5	3,7
Римсько-католицька церква	2,7	3,0	2,4
Протестантські християнські церкви	1,9	2,2	1,6
Інша конфесія	1,8	2,5	1,1
Мусульманська	0,7	0,7	0,7
Інша відповідь	0,0	0	0
<i>Важко сказати / Не знаю</i>	8,2	8,4	8,0

Ціннісна орієнтація на відвідування храмів певних конфесій є однаковою для представників різних вікових груп (табл. 1.18).

Таблиця 1.18

Розподіл відповідей на запитання
«До якої конфесії / церкви ви належите?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Православна церква України	42,5	39,9	43,1	44,3	42,5
Російська православна церква	8,8	9,3	8,1	9,8	8,1
Українська греко-католицька церква	11,1	10,0	11,1	11,5	11,3
Римсько-католицька церква	2,7	2,7	2,3	2,4	3,2
Протестантські християнські церкви	1,9	2,0	2,5	1,3	2,0
Мусульманська	0,7	0,2	0,5	0,7	1,1
Інша конфесія	1,8	1,0	2,0	2,0	2,0
Віруючий, але не належу до жодної конфесії	3,6	3,9	4,5	3,5	2,9
Інша відповідь	0,0	0	0	0	0
Невіруючий, атеїст	18,7	22,7	20,2	17,6	16,2
Важко сказати / Не знаю	8,2	8,3	5,8	6,9	10,7

Разом з оцінкою релігійності молодь запитували щодо їхнього ставлення до окремих соціальних груп, що потенційно можуть мешкати з ними поряд, з метою виміру їхнього толерантного або не толерантного ставлення щодо них. За результатами дослідження, найменший рівень толерантності в сучасній молоді спостерігається до споживачів наркотиків (63,1 %). Кожна друга молода людина не бажає жити поряд людьми, які перебували в місцях позбавлення волі (46,2 %), ромами / циганами (43,3 %), особами, які споживають алкогольні напої (39,7 %). Кожна третя молода людина не бажає жити поряд з ЛГБТ (лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери) / людьми нетрадиційної сексуальної орієнтації (30,8 %). Кожному четвертому респондентові однаково, хто мешкає поряд (21,9 %), 21,7 % опитаних представників молоді зазначили, що не хочуть мешкати поряд з ВІЛ-інфікованими людьми. Найменшою є частка молоді, яка висловлює свою незгоду щодо сусідства з іммігрантами та іноземними робітниками (9,1 %), іноземними студентами (9,0 %), євреями (7,1 %), багатодітними сім'ями (6,7 %), громадянами Російської Федерації (4,0 %), людьми похилого віку (3,9 %), переселенцями зі Сходу України (2,8 %), бізнесменами (1,4 %) (1,7 %) (табл. 1.19).

Таблиця 1.19

Розподіл відповідей на запитання
«З ким із представників перелічених соціальних груп
ви не хочете мешкати поряд?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Споживачі наркотиків	63,1
Люди, які перебували в місцях позбавлення волі	46,2
Роми / цигани	43,3
Особи, які споживають алкогольні напої	39,7
ЛГБТ (лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери) / Люди нетрадиційної сексуальної орієнтації	30,8
Мені однаково, хто мешкає поряд	21,9
Люди, які живуть із ВІЛ / СНІД	21,7
Іммігранти та іноземні робітники	9,1
Іноземні студенти	9,0
Інші	7,8
Євреї	7,1
Багатодітні сім'ї	6,7
Громадяни Російської Федерації	4,0
Люди похилого віку	3,9
Переселенці зі Сходу України	2,8
Бізнесмени	1,4
<i>Важко відповісти</i>	1,9

Молодь переймається гострими проблемами суспільства. Серед запропонованого переліку суспільних проблем, актуальних для сучасної України, найбільше молодь турбують воєнні дії на Сході України (61,1 %); корупція і некомпетентність влади (52,6 %); загальне падіння рівня життя населення (44,4 %); висока нерівність у суспільстві (41,3 %) і стан економіки у країні (40,6 %). Разом з тим близько 3 % молоді не змогли надати відповідь на це питання та 1,5 % зазначили, що їх нічого не турбує (табл. 1.20).

Таблиця 1.20

Розподіл відповідей на запитання
«Які з перерахованих нижче проблем турбують вас найбільше?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповіді	Серед усіх
Воєнні дії на Сході України	61,1
Корупція і некомпетентність влади	52,6
Загальне падіння рівня життя населення	44,4
Висока нерівність у суспільстві	41,3
Стан економіки у країні	40,6
Зростання рівня злочинності	34,0
Незадовільний стан системи охорони здоров'я	31,9
Недотримання конституційних прав і свобод громадян	29,1
Труднощі у працевлаштуванні та достойна праця	27,9
Падіння рівня етики і моральності в суспільстві	24,7
Демографічна криза (зменшення чисельності населення, міграція українців за кордон, старіння населення тощо)	22,4
Стан об'єктів інфраструктури (громадський транспорт, дороги, будівлі, системи водопостачання, об'єкти енергетики тощо)	22,8
Відсутність можливостей для навчання	17,1
Стан системи освіти	14,7
Слабкість громадянського суспільства	12,3
Стан національної культури	10,7
Стан політичних реформ у країні	10,2
Стан свободи слова	9,4
<i>Мене нічого не турбує</i>	1,5
<i>Важко відповісти / Не знаю</i>	2,6

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей

Розділ 2. ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ОЦІНКА МОЛОДДЮ

За результатами опитування, зросла частка молоді, яка позитивно ставиться до чинної державної підтримки молоді з боку держави – лише 32,5 % молодих людей, що на 5,5 % менше, ніж у попередньому році, відповіли негативно на запитання «*Чи відчуваєте ви особисто будь-яку підтримку молоді з боку держави?*» і 31,3 % молодих людей відповіли, що вони скоріше відчувають підтримку з боку держави, ніж не відчувають (рис. 2.1). Зросла частка молоді, яка відчуває підтримку з боку держави з 0,8% респондентів у попередньому році до 10,9%.

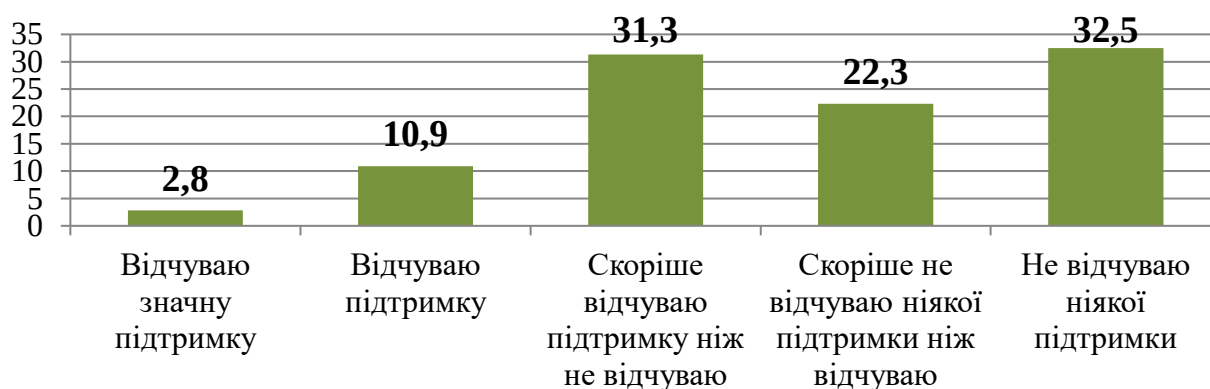

Рис. 2.1. Розподіл відповідей на запитання «Чи відчуваєте ви особисто будь-яку підтримку молоді з боку держави?» (серед усіх респондентів/-ок), %

Для тих респондентів, які знають про існування державної молодіжної політики, найпоширенішим джерелом є Інтернет (крім соціальних мереж) – 32,6 %, а найменш поширеним джерелом є радіо – лише 5,5 % (рис. 2.2).

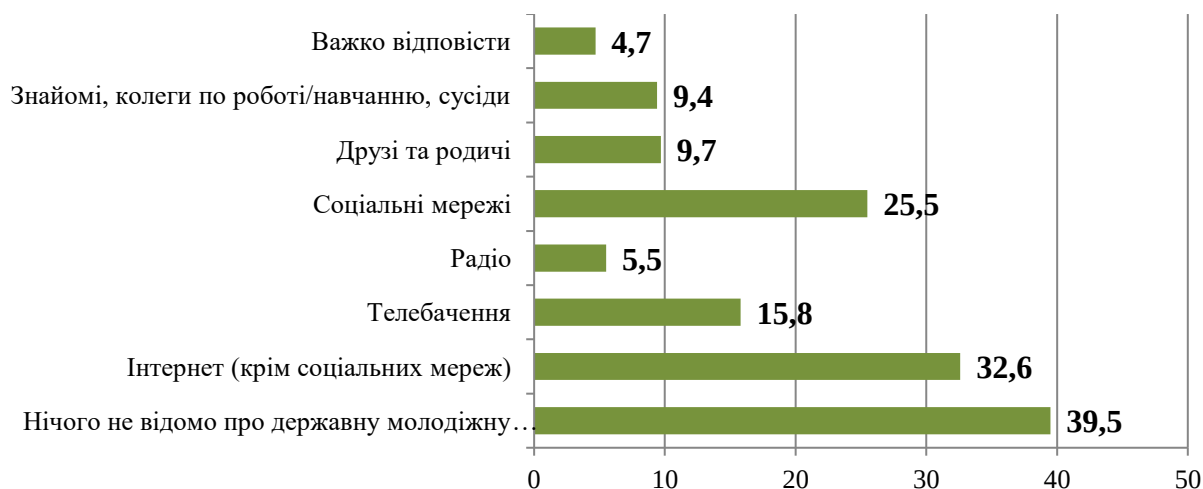
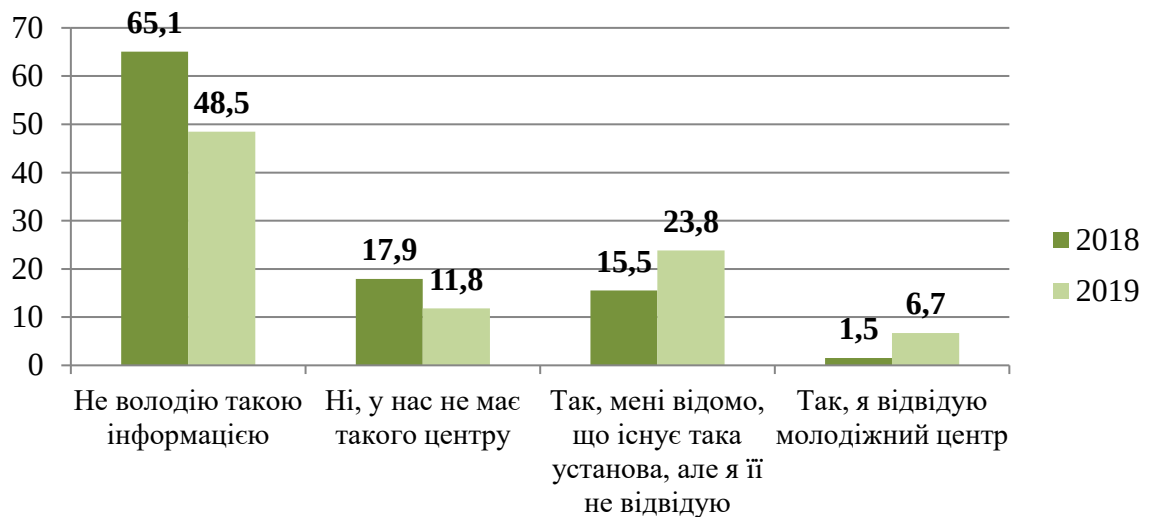

Рис. 2.2. Розподіл відповідей на запитання «З яких джерел вам відомо про державну молодіжну політику?» (серед усіх респондентів/-ок), %

Позитивна динаміка спостерігається також і щодо рівня обізнаності молоді про діяльність молодіжного центру: якщо у попередньому році такою інформацією щодо існування молодіжного центру на території населеного пункту, в якому мешкає, не володіли 65,1% опитаної молоді, то у 2019 році – 48,5 %. 11,8 % молоді наголосило на відсутності такої інституції, як молодіжний центр у їхньому населеному пункті, що на 6,1 % менше, ніж у 2018 році (рис. 2.3).

**Рис. 2.3. Порівняння відповідей на запитання
«Чи відомо вам про існування молодіжного центру
на території вашого населеного пункту?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

У 1,5 раза зросла частка молоді, якій відомо про існування молодіжних центрів, але яка їх не відвідує з різних причин (з 15,5 % у 2018 році до 23,8 % у 2019).

Також позитивна динаміка спостерігається й за показником частки молоді, яка відвідує молодіжні центри на території свого населеного пункту: їх питома вага серед респондентів за результатами соціологічного опитування 2019 року зросла порівняно з попереднім роком у 4,5 раза та склала 6,7 %.

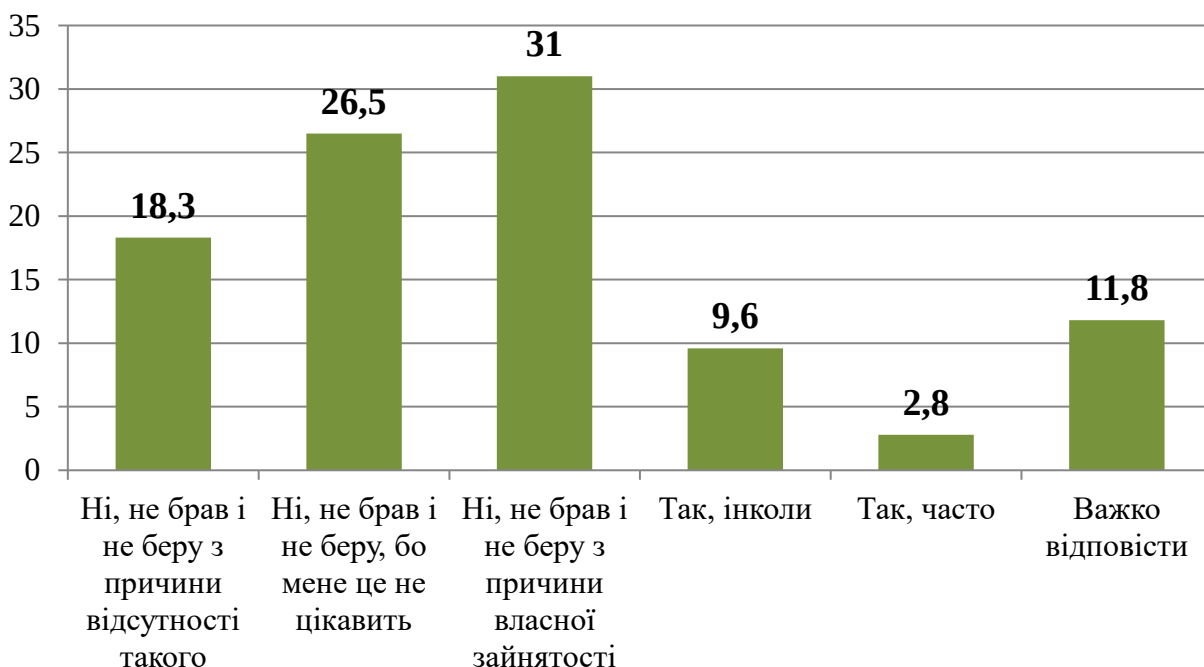
Кожна п'ятнадцята молода людина в Україні з опитаних (6,6 %) мала певні ускладнення з наданням відповіді на запитання про існування молодіжного центру на території свого населеного пункту з різних причин.

Активну участь у діяльності таких молодіжних центрів як їх працівник бере кожен тридцятий респондент (3,2 %) (рис. 2.4.).

**Рис. 2.3. Розподіл відповідей на запитання
«Чи відомо вам про існування молодіжного центру
на території вашого населеного пункту?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

12,4 % опитаної молоді беруть або брали участь у діяльності молодіжного центру з тією або іншою періодичністю. При цьому 2,8 % молоді є активним учасником діяльності цього центру (рис. 2.4). Третина молоді (31 %) не бере участі в діяльності молодіжного центру з причини власної зайнятості і 26,5 % – з тих причин, що їх це не цікавить.

**Рис. 2.4. Розподіл відповідей на запитання
«Чи брали / берете участь у діяльності молодіжного центру?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

Молодіжний центр як установа, діяльність якої спрямована на створення належних умов для розвитку молоді, а також надання широкого спектра послуг молодим людям і забезпечення їхнього змістовного та якісного дозвілля, на думку опитаної молоді, повинен надавати, насамперед, послуги з профорієнтації та сприянні у працевлаштуванні (51,9 %); послуги, що стосуються спортивних заходів (51,3 %); надавати юридичні консультації (45,7 %), здійснювати роботу з кризовими категоріями молоді (45,0 %) та надавати консультації психолога (44,2 %) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняння відповідей на запитання

«Які послуги для молоді, на вашу думку, має надавати молодіжний центр?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

	2018 рік	2019 рік
Профорієнтаційні заходи і сприяння в працевлаштуванні	32,3	51,9
Спортивні заходи	42,3	51,3
Юридичні консультації	35,7	45,7
Робота з кризовими категоріями молоді	31,2	45,0
Консультації психолога	30	44,2
Розважальні заходи	37,2	42,4
Культурно-мистецькі послуги	29,8	41,9
Реалізація соціальних і волонтерських проектів	22,5	40,6
Надання інформації та консультацій	33,5	39,6
Гурткова робота	21,5	34,8
Просвітницька діяльність	19,1	28,5
Надання приміщення центру для навчання, проведення заходів тощо	11,1	24,8
Важко відповісти	11,0	8,5

У питанні щодо обізнаності про діяльність молодіжних працівників респонденти поділилися майже навпіл на тих хто не знає про неї (51,8 %) та тих, хто у тій чи іншій мірі обізнаний з цього питання (41,7 % загалом) (рис. 2.5).

Серед усіх респондентів лише 8,9 % молоді зверталосся за допомогою до молодіжного працівника, 4,3 % є такими працівниками й 28,5 % знають про молодіжних працівників, але не мали нагоди звернутися до них.

Рис. 2.5. Розподіл відповідей на запитання
«Чи відомо вам про діяльність молодіжних працівників?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Результати опитування показали, що у 2019 році молодь найбільше інформації хотіла б отримувати стосовно працевлаштування, стажування, роботи (55 % респондентів), підприємництва, відкриття власної справи (46,0 %), житла (40,6 %), освіти і навчання (39,1 %) та сімейних стосунків (22,9 %) (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Розподіл відповідей на запитання
«З яких тематик ви хотіли б отримати більше інформації?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Загалом пріоритети молоді щодо тематичної спрямованості інформації, у якій респонденти відчують потребу у додатковому отриманні і покращенні власної обізнаності, порівняно з попереднім роком залишилися майже без змін. Проте слід відмітити зростання частки молоді, що зацікавлена в отриманні інформації щодо відкриття власної справи (майже у 1,8 раза або на 20,7 %), працевлаштування (на 6,3 %), освіти і навчання (на 5,3 %), житла (на 9,6 %), волонтерства (на 2,7 %), сексуального виховання та інтимних стосунків (на 2,4 %) (рис. 2.7).

**Рис. 2.7. Порівняння відповідей на запитання
«З яких тематик ви хотіли б отримати більше інформації?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

Результати опитування молоді показало, що для них найбільш надійним джерелом інформації є батьки або сім'я (37,4 % респондентів), а найменш надійним є газети і журнали (19 % респондентів) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розподіл відповідей на запитання
«Які, на вашу думку, джерела інформації для вас є найбільш надійними?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Джерело інформації	Зовсім ненадійне	Ненадійне	Більше ненадійне, ніж надійне	Більше надійне, ніж ненадійне	Дуже надійне	Сума балів
Кількість балів	0	1	2	3	4	
Батьки або сім'я	3,7	9,3	21,4	28,3	37,4	286,6
Друзі / однолітки / брати і сестри	4,6	9,5	34,3	36,0	15,7	248,9
Учитель у школі чи викладач в іншому навчальному закладі	7,1	16,8	35	31,2	9,9	220,0
Молодіжний працівник або спеціаліст, що працює з молоддю	7,5	21,0	38,4	25,4	7,8	205,2
Дитячі або молодіжні громадські організації	8,1	22,0	36,8	27,1	6,2	201,7
Інформаційні та консультаційні послуги молоді	10,0	25,6	35,9	23,3	5,3	188,5
Інтернет-сайти, інформаційні портали	10,8	21,5	34,4	26,4	7,1	197,9
Молодіжний центр, клуб або осередок для молоді	9,1	22,9	40,5	22,7	5,0	192,0
Чат, форум, інтернет-спільноти	14	23,9	33,6	21,7	6,9	183,8
Соціальні мережі	13,5	26	32,9	20	7,8	183,0
Радіо або телебачення	17,6	26,0	33,1	18,5	5,0	167,7
Газети, журнали	19,0	26,0	32,9	16,9	5,4	164,1

Зважена за питомою вагою інтегральна оцінка визначає таку пріоритетність використання молоддю різних видів джерел інформації залежно від суб'єктивної оцінки нею їх надійності: найбільш надійним джерелом є батьки або сім'я (сума балів 286,6), на другому місці – друзі, однолітки, брати і сестри (сума балів 248,9), на третьому – викладачі та вчителі (220,0 балів). Найменш надійними з точки зору молоді як джерела отримання інформації є газети, журнали (164,1 бала) та радіо і телебачення (167,7 бала). Молодь в більшій мірі довіряє молодіжним працівникам і спеціалістам, що працюють з молоддю, молодіжним організаціям та установам, що надають інформаційно-консультативні послуги, ніж інформації, отриманій через мережу інтернет (з інтернет-сайтів, чатів, форумів, інтернет-спільнот, соціальних мереж).

За оцінками сучасної молоді, найбільш затребуваними сьогодні на рівні країни і населеного пункту є: підтримка талановитої молоді (51,3 %), популяризація здорового способу життя (49,7 %), а також сприяння забезпечення молоді житлом (36,7 %), сприяння зайнятості та самозайнятості (35,6 %), розвиток молодіжної інфраструктури, зокрема молодіжних центрів (26,9 %) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл відповідей на запитання

«Назвіть найбільш затребувані сьогодні, на вашу думку, напрями державної молодіжної політики на рівні країни?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Підтримка талановитої молоді	51,3
Популяризація здорового способу життя	49,7
Сприяння забезпеченню житлом	36,7
Сприяння зайнятості та самозайнятості	35,6
Розвиток молодіжної інфраструктури, зокрема молодіжних центрів	26,9
Формування національно-патріотичної свідомості	26,6
Підтримка молоді, яка перебуває у складних життєвих обставинах	25,7
Підтримка молодих ВПО (внутрішньо переміщених осіб), що переїхали на нове місце проживання	23,9
Розвиток мережі кемпінгів для літнього таборування	21,6
Розвиток молодіжного волонтерства	20,5
Організація спортивних заходів	19,0
Підтримка неформальних молодіжних рухів (молодіжні субкультури та інші молодіжні об'єднання)	16,2
Стимулювання політичної активності	14,8

Ставлення молоді до можливості проведення відпочинку в наметових таборах розподілене таким чином – більшість молоді виявила готовність проводити відпочинок у наметових містечках, які створені на спеціально відведених відкритій природній території (поле, ліс, гора тощо) (49,0 %). Разом з тим 29,5 % респондентів не виявила такого бажання (рис. 2.8).

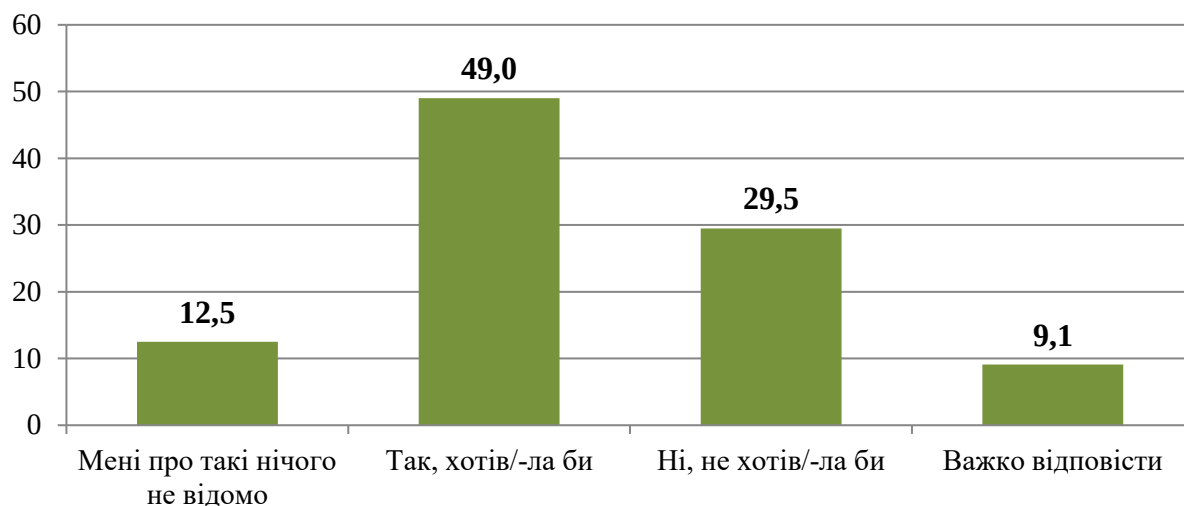

Рис. 2.8. Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви відпочивати в наметових таборах?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Молоді чоловіки, порівняно із жінками більш позитивно поставилися до можливості проведення відпочинку у наметових таборах (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви відпочивати в наметових таборах?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Мені про такі нічого не відомо	12,5	12,0	12,9
Так, хотів (ла) би	49,00	51,8	46,3
Ні, не хотів (ла) би	29,5	28,1	30,8
Важко відповісти	9,1	8,1	10,1

Розділ 3. ГРОМАДЯНСЬКА І ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

За політичним життям в Україні постійно стежать 15,6 % молодих людей і 36,8 % відслідковує його головні події. Водночас майже четверть молоді (26,3 %) цікавиться політичним життям дуже рідко, а у 17,4 % відсутній інтерес до політичних процесів у державі (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Порівняння відповідей на запитання
«Якою мірою ви цікавитесь політичними процесами,
що відбуваються в Україні?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

	2018 рік	2019 рік
Стежите за головними подіями в політичному житті, другорядні ж залишаються поза вашою увагою	25,9	36,8
Інтерес до політичного життя проявляється у вас дуже рідко	31,9	26,3
Узагалі не цікавитесь політикою	29,5	17,4
Постійно стежите за політичним життям в Україні	8,9	15,6
Важко відповісти	3,8	4,0

Порівняно з попереднім роком молодь України стала активною в громадській і політичній діяльності. Так, частка молоді, яка постійно стежить за політичним життям в країні у 2019 році порівняно з 2018 роком зросла у 1,7 раза, а питома вага тих, хто стежить за головними подіями в політичному житті – на 10,9 %. При цьому на 12,1 % та 5,6 % відповідно скоротилася частка серед молодих людей України тих, хто узагалі не цікавиться політикою або проявляють інтерес до неї дуже рідко.

Серед головних чинників «аполітичності» сучасної молоді – недовіра політикам і владі (27,6 %), недовіра до наявної інформації (24,8 %), брак достовірної інформації (23,1 %) і зневіра щодо важливості своєї громадянської позиції (15,6 %) (табл. 3.2).

Порівняно з попереднім роком молодь більшою мірою стала довіряти політикам і владі: частка респондентів, що вказали на таку недовіру як на причину своєї «аполітичності» скоротилася у 1,8 рази або на 23,5 %. Також молодь України демонструє вищу зміцнення впевненості у собі та власних силах змінити політичну ситуацію в країні, про що свідчить скорочення відсотка респондентів, які зазначають при відповіді на запитання «Чому вас не цікавить політичне життя країни?», що від них все одно нічого не залежить (з 27,0 % у 2018 році до 15,6 % у 2019).

Разом з тим збільшилася частка молоді, що не цікавиться політикою через недовіру до наявної інформації (на 6,3 %) та брак достовірної інформації (на

8,6 %). У три рази зріс відсоток опитаних, які не змогли надати відповідь на це питання й обмежилися твердженням, що їм важко відповісти.

Таблиця 3.2

Порівняння відповідей на запитання
«Чому вас не цікавить політичне життя країни?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

	2018 рік	2019 рік
Не довіряю політикам і владі	51,1	27,6
Через недовіру до наявної інформації	18,5	24,8
Через брак достовірної інформації	14,5	23,1
Від мене все одно нічого не залежить	27,0	15,6
Я надто зайнятий іншим	12,7	15,1
Я нічого в цьому не розумію	21,7	12,7
Важко відповісти	4,0	13,6

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Більшість молодих людей брали участь у виборах упродовж останніх п'яти років (69,2 %) (табл. 3.3).

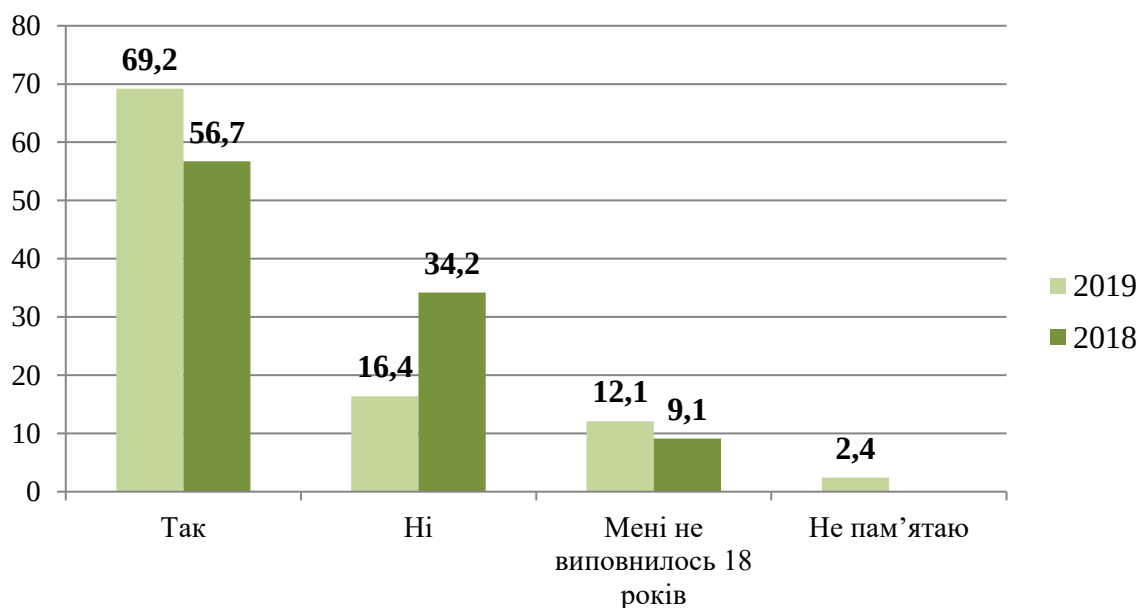

Рис. 3.1. Порівняння відповідей на запитання
«Чи брали ви участь у виборах упродовж останніх п'ять років?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Необхідність артикуляції своєї громадянської позиції через участь у виборах молодь пояснює своїм громадянським обов'язком і можливістю електорально репрезентувати свою підтримку або не підтримку політичного курсу держави і місцевого керівництва (54,9 та 39,4 % відповідно) (табл. 3.3).

Порівняно з попереднім роком зросло свідоме бажання молоді брати участь у виборах для підтримки партії, кандидатів, яким симпатизуєш (на 11,8 %), представників свого округу, регіону (на 3,7 %), а також для запобігання

проходження партій і кандидатів, яким не довіряють (на 2,8 %). Про зростання громадської свідомості молоді свідчить також скорочення у три рази частки респондентів, які надали відповідь, що необов'язково брати участь у виборах (з 9,8 % у 2018 році до 3,8 % у 2019).

Таблиця 3.3

Порівняння відповідей на запитання
«Як ви вважаєте, чому люди, у т. ч. молодь,
повинні брати участь у виборах?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

	2018 рік	2019 рік
Це громадянський обов'язок кожного брати участь у виборах	52,8	54,9
Можливість показати свою згоду (незгоду) з політикою держави, керівництвом регіону, позицією депутата	31,4	39,4
Можливість підтримати партію, кандидата, яким симпатизуєш	14,9	26,7
Небажання, щоб до влади прийшли партія, кандидат, яким не довіряю	15,0	17,8
Брати участь, щоб у виборний орган пройшла людина, котра представляє наш округ, регіон	7,3	11,0
За звичкою приходять на виборчу дільницю, участь у виборах бере все близьке оточення — родичі, друзі, сусіди та інші	6,0	9,1
Просто цікаво, хто переможе у змаганні партій, кандидатів	4,2	5,2
Не обов'язково брати участь у виборах	9,8	3,8
Представники партії, кандидата «зацікавлюють» подарунками, грошима	0,7	1,4
Інше		0,4
<i>Важко відповісти</i>	5,4	4,1

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Велика частка молоді ставиться пасивно до політичного життя свого народу, отримуючи інформацію із засобів масової інформації (41,5 %), при тому, що 27,1 % молодих людей завжди беруть участь у виборах на національному і регіональному рівнях і 20,9 % активно цікавляться інформацією про політичне життя країни (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Розподіл відповідей на запитання
«Як ви долучаєтесь до політичного життя свого народу?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Отримую інформацію із засобів масової інформації	41,5
Завжди беру участь у виборах на національному і регіональному рівнях	27,1
Активно цікавлюся інформацією про політичне життя країни	20,9
Я не цікавлюся політикою взагалі	20,5
Іноді беру активну участь у мітингах, зібраннях, підписанні петицій тощо	14,2
Я є членом політичної партії	2,5
<i>Важко відповісти</i>	6,4

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Високий рівень довіри в молоді мають влада України в особі Президента (25,1 %) і Кабінету Міністрів (14,1 %), волонтерські організації і об'єднання (17,3 %), громадські організації (10,9 %), але найбільша довіра до міжнародних інститутів – до Європейського Союзу (24,7 %) та ООН (26,0 %) (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розподіл відповідей на запитання

«Скажіть, будь ласка, якою мірою ви довіряєте наведеним громадським і політичним організаціям, інститутам громадянського суспільства тощо?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Назва		Повністю довіряю	Скоріше, довіряю, ніж «ні»	Скоріше, не довіряю	Повністю не довіряю	Важко відповісти
Президентіві України		25,1	46,1	15,7	7,2	6,0
Кабінету Міністрів України		14,1	36,6	31,8	11,3	7,1
Верховній Раді України		11,5	35,0	32,7	14,1	6,9
Політичним партіям		8,7	28,8	39,8	15,2	7,6
Місцевим органам влади		9,9	35,2	35,3	13,4	6,3
Судовим органам (судам)		9,4	27,6	35,4	21,3	6,4
Поліції		11,7	37,5	29,0	15,3	6,5
Церквам, релігійним організаціям		13,2	37,0	23,1	18,0	8,8
Громадським об'єднанням		10,9	41,3	26,9	11,1	9,9
Волонтерським організаціям і об'єднанням		17,3	44,6	20,8	9,3	8,2
Європейському Союзу		24,7	41,3	18,3	7,9	8,0
ООН		26,0	39,8	17,5	7,9	8,9
ОБСЄ		21,3	40,4	20,2	8,4	9,8
НАТО		24,7	39,1	19,3	7,6	9,4
Міжнародному валютному фонду		19,2	39,7	21,9	10,0	9,3
Засобам масової інформації:	Газетам	8,4	31,7	32,0	20,5	7,8
	Радіомовленню	8,2	31,3	31,3	20,8	8,2
	Інтернет-виданням	9,6	37,3	29,8	17,2	6,2
	Телебаченню	8,0	31,3	31,2	21,7	7,7
Соціальним мережам		10,0	37,8	31,2	14,1	7,0

Молодь позитивно оцінює актуальні геополітичні та соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні: 82,5 % підтримує вступ України до Євросоюзу і 79,8 % – до НАТО, 79,3 % – антикорупційну реформу, 78,7 % – створення постійної професійної армії, 78,4 % – дерегуляцію і стимулювання

розвитку підприємництва та інвестицій, 77% – реформу державного управління (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розподіл відповідей на запитання
«Як ви ставитеся до таких процесів у житті України?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповіді	Позитивно	Скоріше позитивно	Скоріше негативно	Негативно	Важко відповісти
Вступ України в НАТО	41,3	37,6	8,1	4,0	9,1
Вступ України до Євросоюзу	43,5	38,5	7,7	2,7	7,8
Посилення санкцій проти Росії	32,5	33,7	14,1	10,7	9,1
Надання Україні зброї іншими державами	34,0	34,4	14,9	7,1	9,8
Реформа децентралізації влади	34,7	41,5	8,6	4,1	8,3
Медична реформа	34,2	34,4	14,5	8,1	8,9
Реформа системи пенсійного забезпечення	35,7	34,3	12,6	7,0	10,4
Освітня реформа	35,0	34,9	14,4	7,0	8,8
Створення постійної професійної армії	40,2	37,8	10,0	3,8	8,3
Антикорупційна реформа	44,9	33,3	8,5	4,0	9,4
Реформа державного управління	37,8	38,5	9,2	3,6	11,0
Реформа органів правопорядку (судів, прокуратури, поліції)	38,2	37,2	9,9	4,3	10,5
Дерегуляція і стимулювання розвитку підприємництва та інвестицій	38,6	38,9	8,2	3,5	10,9
Дерусифікації гуманітарного простору, введення мовних квот на радіо, телебаченні тощо	30,5	29,0	19,6	11,1	9,4
Процесів декомунізації, знесення ідолів, зміни назв міст, вулиць тощо	29,8	28,1	18,4	14,5	9,3
Надання «особливого статусу» окупованим районам Донбасу	22,3	28,9	18,5	16,9	13,5
Створення Православної церкви України та надання канонічності єдиній Православній помісній церкві в Україні	29,6	32,1	14,4	8,8	15,2

Громадянська активність сучасної молоді за останні 12 місяців більшою мірою реалізована участю в учнівському або студентському самоврядуванні (25,4 %) та в діяльності спортивних організацій або організацій, пов'язаних із проведенням дозвілля (10,6 %). Загалом, включення молоді в діяльність

громадянського суспільства є помірним – 54,2 % молоді не брала участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Порівняння відповідей на запитання
«У діяльності яких організацій громадянського суспільства
ви брали участь за останні 12 місяців?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

	2018 рік	2019 рік
Ні, я не брав участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства	80,5	54,2
Учнівського або студентського самоврядування	7,9	25,4
Спортивних організацій або організацій, пов'язаних із проведенням дозвілля	5,1	10,6
Молодіжних рад	—	8,6
Діяльності організацій, пов'язаних з освітою, наукою, мистецтвом, музикою	2,9	8,9
Волонтерських ініціатив	4,1	7,9
Політичних партій	1,7	5,2
Благодійних або гуманітарних організацій	3,6	4,9
Молодіжних і дитячих громадських організацій	2,4	4,6
Профспілок, професійних об'єднань	3,4	3,5
Організацій з охорони навколишнього середовища	1,3	3,2
Релігійних організацій	1,0	2,0
Організацій споживачів	0,6	1,4
Пластових (скаутських) організацій	0,6	
Об'єднаннях співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ)	1,5	

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей

32,4 % молодих людей без зацікавленості ставляться до участі у громадській діяльності, а 25,8 % не мають змоги долучитись через брак вільного часу, проте 20,7 % – нічого не заважає (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Розподіл відповідей на запитання
«Що заважає вам брати активнішу участь у громадській діяльності?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Мене не цікавлять подібні акції	32,4
Я дуже багато працюю, я не маю часу	25,8
Нічого не заважає	20,7
Там, де я живу, немає організацій, яким я довіряю / немає акцій, які я підтримую	11,6
Не знаю про доступні можливості	10,2
Я не вірю, що моя участь може щось змінити	9,0
Ніхто мене не запросив / не попросив / не запропонував	6,9
Вважаю, що держава повинна подбати про розв'язання цієї проблеми	3,4
Важко відповісти	3,5

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Тільки третина молодих людей (31,4 %) знають про існування та діяльність дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні і практично стільки ж (32,3 %) – ні. Активну участь в їхній діяльності беруть лише 3,4 % (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Розподіл відповідей на запитання
«Чи знаєте ви про існування дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні та про їхню діяльність?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Тільки знаю, що такі існують	31,4
Ні, не знаю	32,3
Дізнаюся про їхню діяльність із засобів масової інформації, але не відвідую заходи	17,1
Іноді відвідую їхні окремі заходи	10,8
Я є членом такої організації	3,4
Важко відповісти	5,2

34,8 % молоді вважають вибори тим інструментом, за допомогою якого можна вплинути на конструктивну діяльність влади, 33,8 % воліють це робити за допомогою складання звернень і запитів до влади, підписання петицій. Радикальний протест (захоплення адмінбудівель, блокування доріг, самосуд) підтримує 17,6 % опитаних (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Розподіл відповідей на запитання
«Вкажіть, будь ласка, що з переліченого може вплинути на дії та рішення влади?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Ваша участь у всеукраїнських виборах	34,8
Складання звернень і запитів до влади, підписання петицій	33,8
Ваша участь у місцевих виборах	29,6
Ваша участь у мирних протестах, мітингах	28,1
Радикальний протест (захоплення адмінбудівель, блокування доріг, самосуд)	17,6
Ваша участь у громадських слуханнях, зборах	16,9
Нічого	17,6
Важко відповісти	10

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Третина молоді (34,1 %) вважає волонтерською діяльністю в Україні допомогу бідним, нужденним (табл. 3.11). Досвід волонтерства мають 43,1 % молоді (табл. 3.12).

Таблиця 3.11

Розподіл відповідей на запитання
«Що, на вашу думку, являє собою волонтерська діяльність в Україні перш за все?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Допомога бідним, нужденним	34,1
Захист чийхось інтересів	19,7
Безоплатна неоплачувана праця	19,2
Праця, яка частково мотивована або частково оплачується	8,0
Імітація діяльності	5,2
Бажана сходи́нка в кар'єрі соціального працівника, суспільно-політичного діяча	5,3
<i>Важко відповісти</i>	8,4

Таблиця 3.12

Розподіл відповідей на запитання
«Чи займались ви коли-небудь волонтерством?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Ні, не займаюсь узагалі	50,3
Не займався протягом останніх 12 місяців, але раніше займався	20,2
Займався протягом останніх 12 місяців, але раніше не займався	11,2
Займався протягом останніх 12 місяців і раніше	11,7
<i>Важко відповісти</i>	5,9

Тільки 21,5 % молоді не знають про існування органів учнівського та студентського самоврядування в Україні, 29,6 % знають, 32,1 % брали і беруть участь у їхній діяльності (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Розподіл відповідей на запитання
«Чи знаєте ви про існування органів учнівського і студентського самоврядування в Україні та про їхню діяльність?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Тільки знаю, що такі існують	29,6
Ні, не знаю	21,5
Зараз я не член, але раніше брав активну участь	14,2
Дізнаюся про їхню діяльність із засобів масової інформації	12,5
Іноді беру активну участь	11,5
Я є активним членом	6,4
<i>Важко відповісти</i>	4,2

Громадянська позиція молоді підтверджується високим відсотком патріотично налаштованих людей — 71,8 % (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Розподіл відповідей на запитання
«Чи вважаєте себе патріотично налаштованою людиною?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Скоріше так, ніж ні	44,1
Так	27,7
Скоріше ні, ніж так	13,1
Ні	9,9
Важко відповісти	5,3

За результатами опитування 24,2 % молоді готова захищати Україну зі зброєю в руках у разі мобілізації та 3,2 % молоді серед усіх опитаних уже брали або бере участь у військових діях (табл. 3.15); 60,5 % молодих людей готові захищати незалежність і територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими як волонтерство, благодійність (табл. 3.16).

Таблиця 3.15

Розподіл відповідей на запитання
«Чи готові ви в разі потреби захищати Україну зі зброєю в руках?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання молоді), %

Так, якщо мене мобілізують	24,2
Ні, поки не маю таких намірів	24,2
Ні, не готовий/-ва, але з часом, можливо, розгляну таку необхідність	24,5
Ні, ні за яких обставин	12,9
Так, я вже брав/-ла або беру участь у військових діях	3,2
Важко відповісти	11,2

Таблиця 3.16

Розподіл відповідей на запитання
«Чи готові ви захищати незалежність і територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими як волонтерство, благодійність тощо?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Так, готовий	47,9
Ні, мене це не цікавить	21,0
Так, я вже це робив / роблю	12,6
Ні, Україна не варта цього	4,4
Важко відповісти	14,2

На запитання «Якою мовою ви, зазвичай, спілкуєтеся?», 53,8 і 52,9 % молоді відповіло, що в сім'ї, на роботі / у школі та виші спілкуються українською мовою відповідно; для 43,1 % молоді українська мова є мовою спілкування із друзями (табл. 3.17).

Таблиця 3.18

Розподіл відповідей на запитання
«Якою мовою ви, зазвичай, спілкуєтесь?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповіді	Українською	Російською	Українською і російською однаковою мірою	Іншою
У сім'ї	53,8	23,7	22,0	0,5
На роботі (у школі, виші)	52,9	20,4	26,2	0,6
Із друзями, знайомими	43,1	23,1	33,2	0,6

Розділ 4. УЧАСТЬ І РОЛЬ МОЛОДІ У ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВИ

Більшість опитаних (34,9 %) вважають, що вони можуть вплинути на те, що відбувається у їхньому населеному пункті певною мірою, а третина — незначною мірою (33,5 %). Значно зріс відсоток осіб, які вважають, що повною мірою можуть впливати на те, що відбувається у їх населеному пункті та в країні загалом – становить 13,3 % та 9,2 % відповідно. Щодо можливості впливу на події в розвитку країни в цілому, то більшість (44,0 %) оцінюють її як вплив незначною мірою, близько чверті вказують на те, що ніяким чином не можуть впливати на те, що відбувається в Україні (22,0 %) і ще чверть — передбачають вплив певною мірою (20,7 %). При цьому частка респондентів, які вважають, що ніяким чином не можуть впливати на ситуацію у своєму населеному пункті та країні загалом (табл. 4.1).

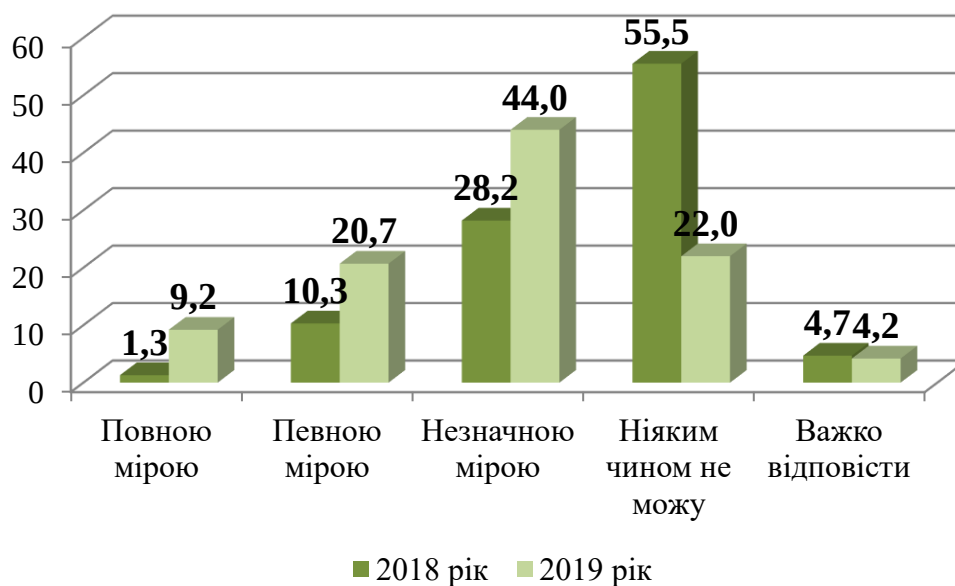
Таблиця 4.1

Розподіл відповідей на запитання

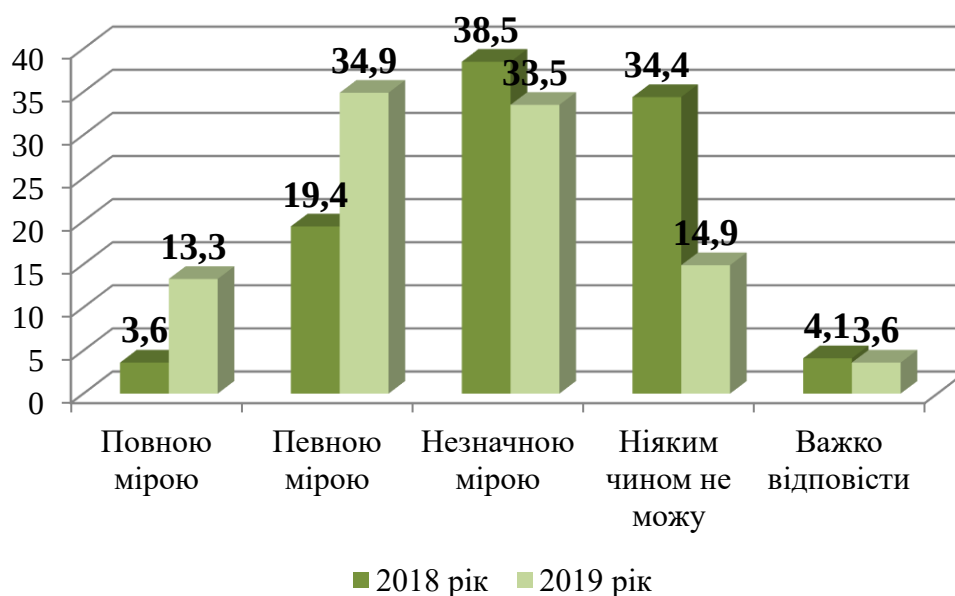
«Як ви вважаєте, якою мірою ви можете вплинути на те, що відбувається у вашому населеному пункті / у країні?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповіді	У моєму населеному пункті	В Україні
Повною мірою	13,3	9,2
Певною мірою	34,9	20,7
Незначною мірою	33,5	44,0
Ніяким чином не можу	14,9	22,0
Важко відповісти	3,6	4,2

Про зростання впевненості молоді щодо значимості своєї ролі і перспективності та дієвості участі у процесах реформування держави свідчить зниження у 2,5 раза частки респондентів, які при соціологічному опитуванні відповіли, що ніяким чином не можуть вплинути на те, що відбувається в країні: з 55,5 % у 2018 році до 22,0 % у 2019. У 2019 році частка молодих людей в Україні, які стверджують, що повною мірою можуть впливати на розвиток ситуації у країні порівняно з попереднім роком зросла з 1,3 % до 9,2 %. Зростання також спостерігається і питомої ваги молоді, яка оцінює власні можливості впливу на реформування держави як вплив «певною мірою» (з 10,3 % до 20,7 %) та «незначною мірою» (з 28,2 % до 44,0 %) (рис. 4.1., а).

а) в Україні

б) у вашому населеному пункті

*Рис. 4.1. Порівняння відповідей на запитання
«Як ви вважаєте, якою мірою ви можете вплинути на те,
що відбувається у вашому населеному пункті / у країні?»
(серед усіх респондентів/-ок), %*

В оцінках міри своїх можливостей впливати на реформування держави на рівні власного населеного пункту молодь схильна до більш позитивних очікувань. Відповідно, скорочення у 2,3 раза частки осіб, які впевнені, що ніяким чином не впливають на розвиток населеного пункту, у якому мешкають (з 34,4 % у 2018 році до 14,9 % у 2019 році) перерозподілилося на користь зростання частки молоді, що повною (зросла з 3,6 % до 13,3 %) та певною

(зросла з 19,4 % до 34,9 %) мірою здатна впливати на перебіг реформ на місцевому рівні влади (рис. 4.1, б).

Більшість респондентів не на високому рівні оцінює прогрес реформ у країні — «зроблено приблизно 10 %» вважають 37,6 % опитаних, «зроблено не більше ніж третину» — 23,1 % (рис. 4.2).

Рис. 4.2. Розподіл відповідей на запитання
«Як ви оцінюєте прогрес реформ? Скільки було вже зроблено з того, що на цей час влада вже повинна була зробити?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Переважно опитана молодь «дещо знає» про реформу децентралізації, однак детально не зацікавлена цим процесом (44,1 %); 18,6 % опитуваних зазначає, що нічого не знає або не цікавиться реформою децентралізації, ще 18,2 % — що нічого не знають, але потребують додаткової інформації (рис. 4.3).

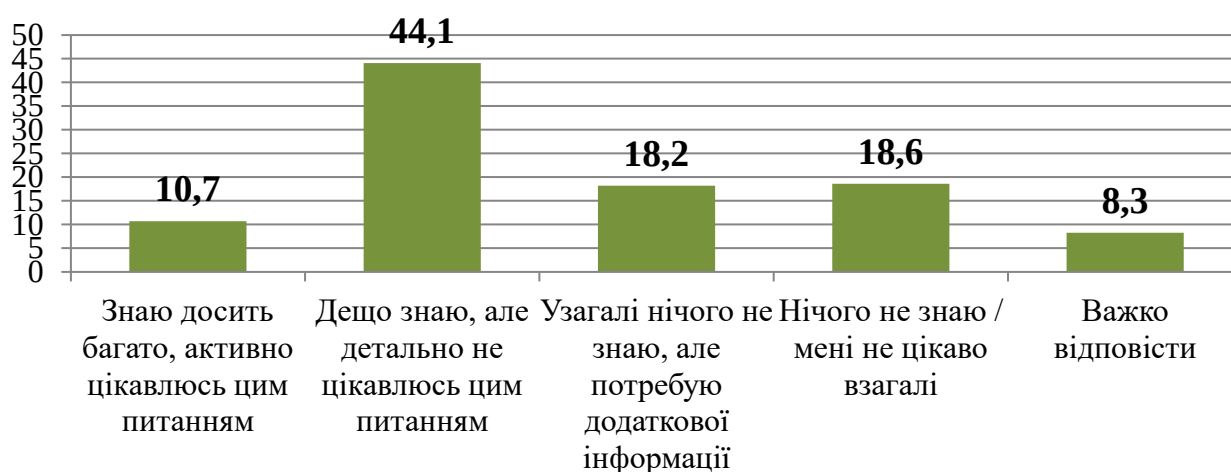

Рис. 4.3. Розподіл відповідей на запитання
«Наскільки ви в цілому знаєте, що в країні відбувається реформа децентралізації / процес утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ)?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

З віком обізнаність молодих людей щодо процесів децентралізації у країні зростає (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Розподіл відповідей на запитання
«Наскільки ви в цілому знаєте, що у країні відбувається реформа
децентралізації / процес утворення
об'єднаних територіальних громад (ОТГ)?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Знаю досить багато, активно цікавлюсь цим питанням	10,7	8,6	10,8	10,9	11,8
Дещо знаю, але детально не цікавлюсь цим питанням	44,1	43,0	49,4	43,5	42,2
Узагалі нічого не знаю, але потребую додаткової інформації	18,2	16,9	17,1	17,6	20,2
Нічого не знаю / мені не цікаво взагалі	18,6	24,0	17,6	18,0	16,5
Важко відповісти	8,3	7,6	5,0	10,0	9,3

44,4 % молоді, яка відчула зміни, пов'язані зі створенням і розбудовою об'єднаної територіальної громади, звертає увагу на поліпшення соціальної інфраструктури своїх населених пунктів та підвищення якості культурно-просвітницьких заходів. При цьому 35,6 % оцінює їх як несуттєві зміни, а 8,8 % – як суттєві. Однак 37,9 % молодих людей не відчули будь-яких змін, що відбулися після входження їх населеного пункту до ОТГ, та 17,6 % молоді не змогли оцінити наявності або відсутності таких змін (рис. 4.4).

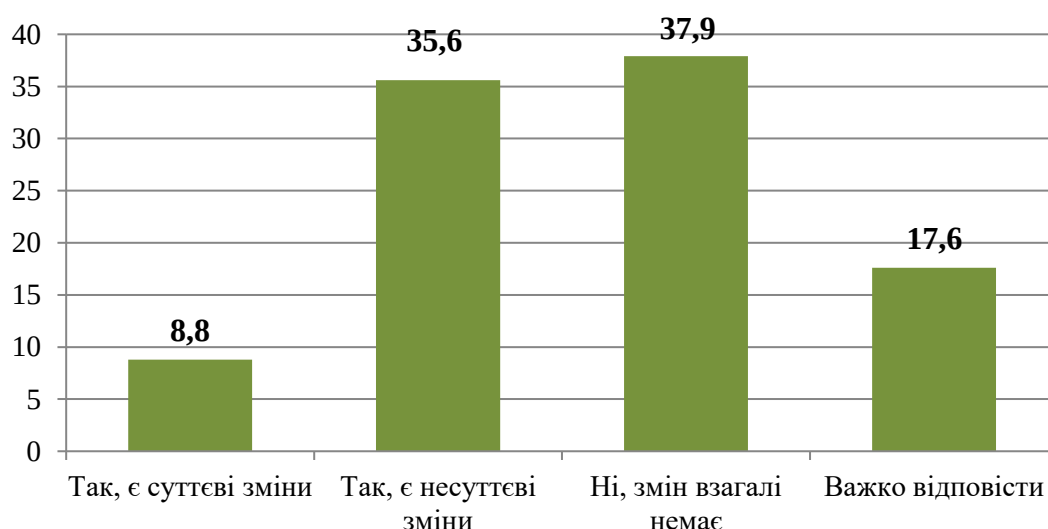

Рис. 4.4. Розподіл відповідей на запитання
«Чи відчуваєте ви будь-які зміни для молоді, які відбулися / відбуваються
після об'єднання громад / створення ОТГ?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Відповідаючи на запитання «*Території вашого проживання, що з переліченого є для вас найважливішим зараз або буде найважливішим у найближчі три роки?*», молодь, насамперед, обрала для себе таку актуальну інфраструктурну проблематику в найближчій перспективі та в найближчі три роки, як відкриття / облаштування / ремонт / реконструкція доріг і тротуарів (73,3 та 24,6 % відповідно), лікарень й амбулаторій (63,6 та 27,0 % відповідно) і місць відпочинку у громаді (52,5 та 36,3 % відповідно). Однак пріоритети відкриття та облаштування таких публічних інфраструктурних об'єктів громади, як молодіжні центри, спортивні заклади і центри, спортивні майданчики і стадіони, заклади культури (центри, клуби, бібліотеки) та кінотеатри, театри й клуби, за оцінками опитаної молоді, зростають у найближчі три роки (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Розподіл відповідей на запитання
«Території вашого проживання,
що з переліченого є для вас найважливішим зараз
або буде найважливішим у найближчі три роки?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Назва	Є найважливіше зараз	Буде найважливішим у найближчі 3 роки
<i>Відкриття, облаштування, ремонт, реконструкція таких об'єктів інфраструктури громади, як...</i>		
Доріг і тротуарів	73,3	24,6
Лікарень, амбулаторій	63,6	27,0
Місць відпочинку (парків, пляжів, таборів тощо)	52,5	36,3
Загальноосвітніх навчальних закладів	50,0	34,7
Дошкільних навчальних закладів	41,1	36,3
Спортивних закладів та центрів	38,2	38,8
Спортивних майданчиків, стадіонів тощо	35,8	39,1
Установ, що працюють із молоддю (молодіжних центрів)	30,4	40,6
Закладів культури (центрів, клубів, бібліотек тощо)	29,8	42,9
Кінотеатрів, театрів, клубів	26,7	44,9

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Відповідаючи на запитання «*Чи готові ви особисто долучитися (взяти участь) у молодіжних проєктах у вашому населеному пункті та громаді (ОТГ), ініційованих...?*», молодь, насамперед, обрала для себе заходи, ініційовані міжнародними організаціями, проєктами (41,5 %), благодійними фондами (40,9 %), органами самоврядування: учнівського, студентського, молодіжними радами (35,7 %) (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

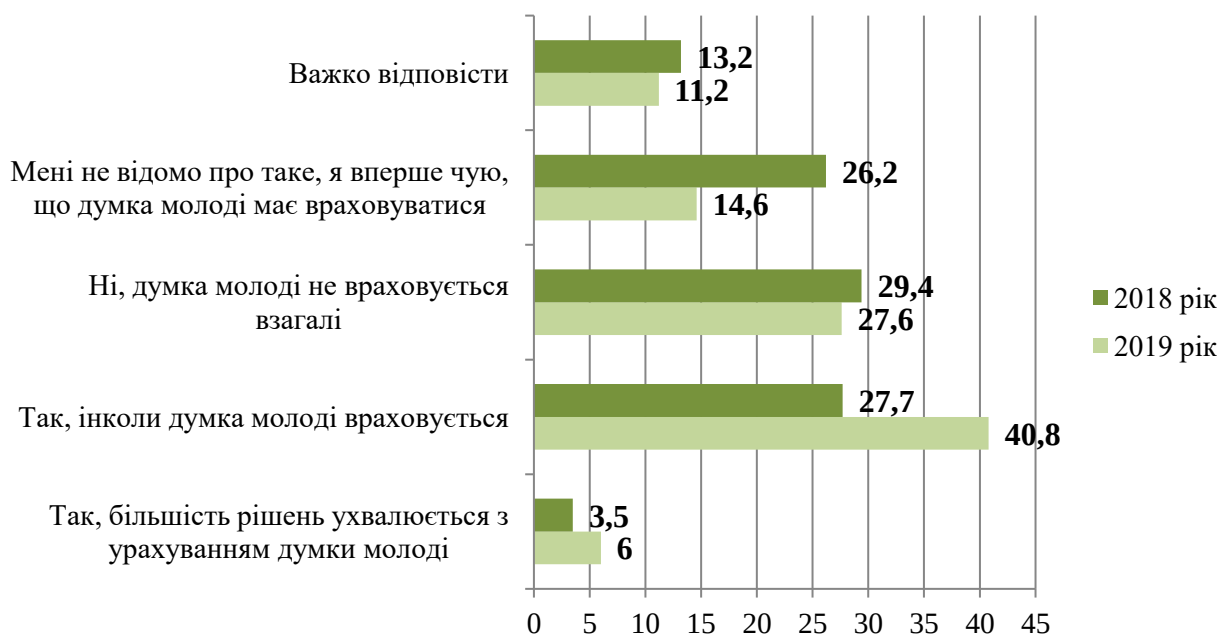
Розподіл відповідей на запитання

«Чи готові ви особисто долучитися (взяти участь) у молодіжних проєктах у вашому населеному пункті та громаді (ОТГ), ініційованих...?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

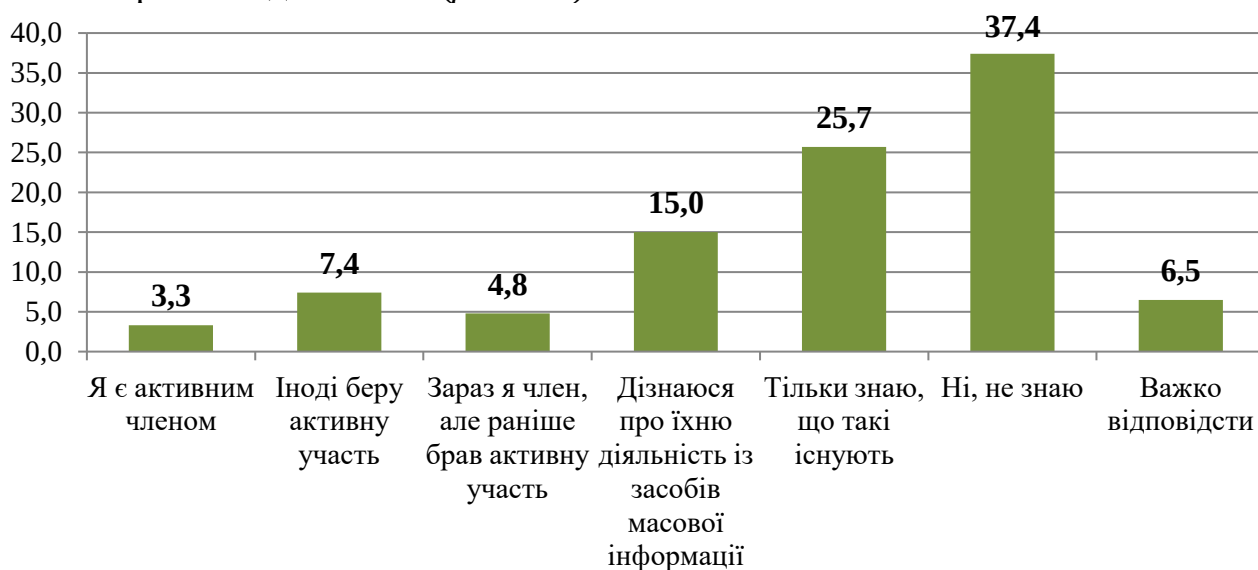
Назва	Так	Ні	Важко сказати
1. Громадськими організаціями	35,5	38,0	26,6
2. Ініціативними групами	28,0	44,2	27,8
3. Молодіжними центрами, молодіжними просторами	35,3	36,5	28,3
4. Міжнародними організаціями, проєктами	41,5	31,3	27,3
5. Благодійними фондами	40,9	30,8	28,3
6. Органами самоврядування: учнівського, студентського, молодіжними радами	35,7	35,8	28,6
7. Структурними підрозділами з питань молоді місцевих органів влади	27,3	41,3	31,5
8. Закладами освіти	29,3	41,8	29,0
9. Міськими, селищними, сільськими радами	24,6	44,2	31,3
10. Бібліотеками	20,4	49,4	30,3
11. Спортивними клубами, секціями, заходами	33,5	34,1	32,5
12. Інше	13,4	26,5	60,2

40,8 % опитаних молодих людей вважає, що місцева влада інколи враховує думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади (рис. 4.5). Стверджувальну відповідь, що більшість рішень місцевою владою ухвалюється з урахуванням думки молоді, дало 6,0 % респондентів, що у 1,7 раза більше, ніж у 2018 році (3,5 %). У 2019 році спостерігається позитивна динаміка щодо скорочення частки молоді, яка вказує на те, що думка молоді не враховується взагалі (з 29,4 % у 2018 році до 27,6 %) або вперше чує про те, що думка молоді має враховуватися (з 26,2 % до 14,6 %).

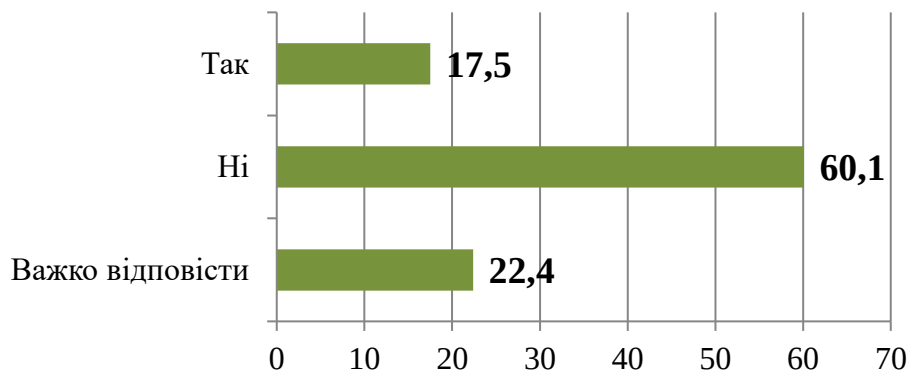
**Рис. 4.5. Порівняння відповідей на запитання
«Чи враховує місцева влада, на ваш погляд, думку молоді
при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

56,1 % молоді підтвердило, що знає про функціонування при місцевих органах влади молодіжних консультативно-дорадчих органів – молодіжних рад, колегій, парламентів тощо (у т. ч. є активними членами таких органів 3,3 %, іноді беруть активну участь 7,4 %, раніше брали активну участь – 4,8 % і знають із засобів масової інформації, але не беруть участь у діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів – 15,0 %). Однак 37,4 % респондентів нічого не знає про їхню діяльність (рис. 4.6).

**Рис. 4.6. Розподіл відповідей на запитання
«Чи знаєте ви про існування молодіжних консультативно-дорадчих органів
в Україні та про їхню діяльність?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

Майже кожна п'ята молода людина має таке бажання (17,5 %), при цьому це переважно молодь, яка мешкає в сільській місцевості, порівняно з міською молоддю (рис. 4.7 і табл. 4.7).

*Рис. 4.7. Розподіл відповідей на запитання
«Чи маєте ви бажання брати участь у діяльності таких молодіжних
консультативно-дорадчих органах при місцевих органах влади?»
(серед усіх респондентів/-ок), %*

Таблиця 4.5

**Розподіл відповідей на запитання
«Чи маєте ви бажання брати участь
у діяльності таких молодіжних консультативно-дорадчих органах
при місцевих органах влади?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %**

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в районі	Район-ний центр	Сільська молодь
Так	17,5	20,4	16,4	14,8	20,0
Ні	60,1	57,1	61,1	63,8	56,3
Важко відповісти	22,4	22,5	22,5	21,4	23,7

Розділ 5. НАВЧАННЯ, ОСВІТА

На момент соціологічного опитування всі респонденти мають освіту. Разом із тим найбільший відсоток – отримання повної вищої освіти (38,4%). Це говорить про те, що молоді люди прагнуть з обраної спеціальності мати для подальшої трудової діяльності саме повну вищу освіту (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Розподіл відповідей на запитання
«Яку повну освіту на даний момент ви отримали?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Початкова освіта (менше ніж 9 класів).	2,00
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	6,9
Повна загальна середня освіта (11 класів і т. п.)	28,7
Професійно-технічна (училище тощо) освіта	6,3
Базова вища освіта (технікум, ЗВО I—II рівнів акредитації)	11,4
Повна вища освіта (ЗВО III—IV рівнів акредитації)	38,4
Післядипломна або друга вища освіта	5,1
Учений ступінь (аспірантура, докторантура)	1,4

Опитування респондентів щодо рівня отриманої освіти показало, що більшість із них нею задоволені (70,2 %). Та має місце і невдоволення отриманою освітою, кількість яких становить 26,8 % (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Розподіл відповідей на запитання
«Чи задоволені ви рівнем своєї освіти?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Так, цілком задоволений	30,7
Скоріше так, ніж ні	39,5
Скоріше ні, ніж так	18,4
Ні, не задоволений	8,4
Важко відповісти	3,2

Менш як половина опитаних осіб серйозно підійшла до вибору своєї професії, тому відсоток осіб, які не мають наміру щось змінювати, становить 42,8 %.

Але ринок праці вимагає на сьогодні кваліфікованих робітників (водії, трактористи, швачки, електромонтери, слюсарі, електрогазозварники, токарі, муляри, муляри та столяри, інші), а також затребувані працівники сфери послуг (продавці, кухарі, охоронники, офіціанти, пекарі, бармени, перукарі, соціальні робітники тощо). Тож 13,1 % людям доводиться змінювати або вже змінили набуту професію (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли ви змінити свою професію / спеціальність,
за якою навчаєтеся або навчалися в закладах професійної
(професійно-технічної) або вищої освіти?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Ні, не хотів/-ла би	42,8
Так, були такі думки	34,5
Так, я вже роблю певні кроки (навчаюся іншої спеціальності чи професії)	8,00
Так, я змінив професію / спеціальність, за якою навчався або працював	5,1
<i>Важко відповісти</i>	9,6

За результатами анкетування більша половина опитаних зазначила, якби стояв вибір щодо здобуття спеціальності, то вони однозначно обрали б ту, яку вже мають чи здобувають (61,5 %). Однак є відсоток (28,8 %) респондентів, що сумнівається стосовно вибору спеціальності (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Розподіл відповідей на запитання
«Якби вам знову довелося вирішувати питання
про вибір спеціальності, чи обрали б ви сьогодні ту ж саму?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Так	30,2
Скоріше так, ніж ні	31,3
Скоріше ні, ніж так	19,2
Ні	9,6
<i>Важко відповісти</i>	9,9

Варто зазначити, що отримана освіта для більшої половини молоді (65,4 %) дає можливості для професійного зростання, отримання високої заробітної плати та інше. На жаль, для 22,3 % опитуваних респондентів, які здобули освіту, вона не є стимулом у трудовій діяльності (табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Розподіл відповідей на запитання
«Чи надає на даний час отримана вами освіта
можливість розвиватися у вашій трудовій сфері (кар'єрне зростання,
підвищення заробітної плати, створення власного бізнесу тощо)?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Повною мірою дає можливості розвиватися	26,1
Скоріше дає можливості розвиватися, ніж ні	39,3
Скоріше не дає можливості розвиватися, ніж так	15,0
Узагалі не дає можливості розвиватися	7,3
<i>Важко відповісти</i>	12,5

Для молодшої особи є важливим правильно обрати спеціальність, за якою йому в майбутньому працювати. Тому на вибір завжди впливає багато чинників. Зазначимо, що 47,8 % осіб обирали, навчаються чи вже отримали і працюють за спеціальністю, яка відповідає перш за все їхнім здібностям, інтересам чи захопленням (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

Розподіл відповідей на запитання

«Якщо ви ще не визначилися, то яким чином ви плануєте обирати свою майбутню спеціальність? Якщо ви вже навчаєтесь або працюєте, то яким чином ви обирали свою останню спеціальність?»

(серед респондентів/-ок), %

Спеціальність відповідає інтересам, захопленням, здібностям	47,8
Обирали / плануєте обрати спеціальність, на яку нижчий конкурс	13,7
Престижна спеціальність	27,8
Спеціальність забезпечить гідний заробіток	32,9
За результатами безоплатного профорієнтаційного тесту, який є у вільному доступі	7,5
За результатами платного профорієнтаційного тесту авторитетної мережі	4,6
За порадою батьків, родичів	21,6
За порадою професійного консультанта / шкільного психолога	3,1
За порадою інших людей, крім батьків і родичів	4,9
Освіту за цією спеціальністю можна отримати безоплатно	8,1
Інше	—

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

За результатами аналізу спостерігаємо, що більшість опитуваних отримали одну освіту – 46,7 %. Та має місце і той факт, що молодь не зупиняється на досягнутому і отримує дві та більше професії (21,5 %) (табл. 5.7).

Таблиця 5.7

Розподіл відповідей на запитання

«Скільки професій або дипломів закладів професійної та вищої освіти ви маєте, окрім закладів загальної середньої освіти?»

(серед респондентів/-ок), %

Жодного	30,2
Тільки один	46,7
Два	16,3
Три	3,8
Чотири	1,1
Більше ніж п'ять	0,3
Важко відповісти	1,7

Згідно з опитуванням можна сказати, що значна частина людей після здобуття освіти проходять курси за відповідними напрямками, беруть участь у тренінгах, семінарах та інше. На сьогодні найбільш популярними є тренінги і семінари із підвищення професійної підготовки, започаткування та ведення бізнесу, а також які зорієнтовані на самовдосконалення особистості. Популярні і курси водіїв, іноземних мов, із ІТ-технологій (табл. 5.8).

Таблиця 5.8

Розподіл відповідей на запитання
«На яких з перелічених курсів, семінарах, тренінгах ви навчалися
упродовж останніх трьох років або плануєте пройти навчання
(у тому числі онлайн) упродовж найближчого року?»
(серед респондентів/-ок), %

Назва	Навчалися протягом останніх трьох років	Плануєте навчатися протягом найближчого року
Галузеві курси підвищення кваліфікації (післядипломна освіта)	26,4	39,0
Курси водіїв	41,3	36,8
Курси іноземних мов	43,2	34,3
Курси з ІТ-технологій	26	41,5
Онлайн-курси з набуття нових знань (наприклад – PROMETHEUS, COURSERA тощо)	26,5	39
Бухгалтерські курси	15,4	44,4
Семінари / тренінги, спрямовані на підвищення професійної підготовки	24,8	39,4
Семінари / тренінги із започаткування та ведення бізнесу	17,6	45,9
Семінари-тренінги, зорієнтовані на самовдосконалення особистості (у т. ч. спілкування, самоконтролю, здорового способу життя, саморозвитку тощо)	23,2	40,8
Інші курси	14,6	34,5
Інші види навчання	14,2	33,9

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

На питання щодо навичок, які потрібні молоді на даний час, більшість відповіли – інформаційна грамотність і співпраця (58,7 % та 58,5 % відповідно). Також потрібні спілкування і комунікативні навички, що за результатами анкетування становлять 57,4 % та 56,9 % відповідно. Більшість респондентів вважають спілкування (47,3 %) основною навичкою, якою вони володіють. Навички продуктивності (28,6 %) і самовдосконалення (28 %), які вважають респонденти за необхідне удосконалити, становлять найбільший відсоток у порівнянні з іншими (табл. 5.9).

Таблиця 5.9

Розподіл відповідей на запитання
«Які, на вашу думку, навички потрібні молоді у ХХІ столітті?
Якими навичками ви володієте?
Які навички, на вашу думку, вам потрібно удосконалити?»
(серед респондентів/-ок), %

Назва	Потрібні молоді	Ви володієте	Вам потрібно удосконалити
Критичне мислення	65,0	30,7	24,8
Творчість	51,2	39,2	18,1
Співпраця	58,5	40,0	18,9
Спілкування	57,4	47,3	15,9
Інформаційна грамотність	58,7	32,6	23,6
Медіаграмотність	50,1	25,2	24,1
Технологічна грамотність	53,0	23,8	23,1
Гнучкість	51,7	36,2	18,9
Лідерство	53,3	29,9	28,6
Продуктивність	55,6	35,6	21,6
Мобільність	53,7	34,5	18,7
Адаптивність	55,1	35,6	18,8
Комунікативні	56,9	36,8	20,1
Навчальні	48,4	33,1	19,8
Творчі й інноваційні	51,4	22,4	21,8
Самовдосконалення	54,8	27,9	28,0
Глобальні	45,2	16,7	22,5
<i>Важко відповісти</i>	<i>24,1</i>	<i>10,1</i>	<i>20,7</i>

Аналіз проведеного анкетування показав, що 27,6 % осіб жодного разу не брали участь у профорієнтаційних заходах щодо вибору професії, а кількість молоді, яка відвідувала курси чи семінари, становить 36,2 % (табл. 5.10).

Більшість опитуваних людей (41,2 %), це люди які мають постійне місце працевлаштування, а 8,2 % на сьогодні не зайняті трудовою діяльністю і перебувають у стані пошуку (5,2 %) або не працюють і не шукають роботу (3,0 %). Серед опитаних – молоді люди, які є студентами та учнями (36,8 %) (рис. 5.1).

Таблиця 5.10

Розподіл відповідей на запитання
«Які профорієнтаційні заходи ви проходили або відвідували
упродовж свого життя?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Жодного не проходив	27,6
Факультативні курси, лекції, семінари з вибору майбутньої професії під час навчання	36,2
Екскурсії на виробництво, майстер-класи на базі майстерень / підприємств, Дні відкритих дверей на підприємствах	23,5
Відвідування «Ярмарок вакансій»	20,7
Самостійна профорієнтаційна освіта за допомогою Інтернету, телебачення, книг тощо	16,0
На заходах, організованих державними центрами зайнятості (напр. програми освіти і професійної підготовки, громадські роботи тощо)	12,7
Профорієнтаційні тести, програмно-апаратний комплекс «Профорієнтаційний термінал»	6,9
Індивідуальні або групові консультації з профорієнтації	6,5
Участь у державних тематичних заходах і програмах з профорієнтації	3,6
Важко відповісти	4,6

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Рис. 5.1. Розподіл відповідей на запитання
«Опишіть, будь ласка, ступінь вашої зайнятості»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Аналіз дослідження показав, що 10,2 % опитаних не працюють через умови, які не є зручними для них. Також має місце і той факт, що молодь не працює на даний момент унаслідок проблем з навчанням, і це на сьогодні становить досить значний відсоток (14,4 %) (табл. 5.11).

Таблиця 5.11

Розподіл відповідей на запитання

«Чому ви зараз не працюєте?»

(серед респондентів, які не працюють), %

Звільнення з попереднього місця роботи внаслідок скорочення штату (але підприємство продовжило працювати)	6,6
Звільнення внаслідок закриття підприємства, припинення його роботи	7,3
Неприйнятні (незручні) для мене умови	10,2
Не зійшлися з керівництвом	5,0
Зміна місця проживання	6,2
Були в декретній відпустці	3,9
Мали тривалу непрацездатність	2,8
Проблема з навчанням	14,4
Були звільнені з військової служби	0,8
Інше	17,7
Важко відповісти	25,2

Більшість респондентів (64,7 %), які взяли участь в анкетуванні, працевлаштовані офіційно з оформленням трудової книжки (48,9 %) і за трудовим договором (15,8 %). Ніяк не оформлені – 17,4 % (табл. 5.12).

Таблиця 5.12

Розподіл відповідей на запитання

«Скажіть, будь ласка, ви оформлені на роботі офіційно,

тобто за трудовою книжкою, трудовим договором?»

(серед респондентів, які працюють), %

Ви оформлені за трудовою книжкою	48,9
Ви оформлені за трудовим договором	15,8
Ніяк не оформлені, є усна домовленість із керівництвом / роботодавцем.	10,8
Ніяк не оформлені, оскільки ви підприємець	3,5
Ніяк не оформлені, оскільки ви самозайнятий, працюєте без патенту, ліцензії	3,1
Не знаєте, як ви оформлені	3,1
Важко відповісти	14,8

Робота, яка приносить моральне і матеріальне задоволення, для 72,1 % опитаних подобається, але варто зазначити, що для 14,8 % осіб – не подобається (табл. 5.13).

Таблиця 5.13

Розподіл відповідей на запитання
«Чи подобається вам ваша робота?»
(серед респондентів, які працюють), %

Так	44,1
Скоріше так, ніж ні	28,0
Скоріше ні, ніж так	10,3
Ні	4,5
Важко відповісти	13,1

Для більшості (9,9 %) виявилось важко сказати, чому робота їм не подобається. Для найбільшої частки опитаних (6,9 %) робота не подобається з причини низької оплати, на другому місці (5,5%) - відсутність перспективи кваліфікаційного росту, на третьому (4,5%) - надто довгий робочий день (табл. 5.14).

Таблиця 5.14

Розподіл відповідей на запитання
«Якщо вам не подобається ваша робота, то чому?»
(серед респондентів, яким не подобається їхня робота), %

Робота малооплачувана	6,9
Робота фізично важка	3,3
Нерівномірність завантаження роботою залежно від пори року	3,0
Немає перспективи кваліфікаційного росту	5,5
Незадовільна організація праці	3,0
Надто довгий робочий день	4,5
Відсутні комфортні умови праці	2,7
Нерегулярно надаються вихідні, відпустка	1,6
Важко сказати	9,9

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

За результатами дослідження з'ясовано, що значна частина молодих людей працює за фахом, який отримано в закладі освіти (61,2 %) (табл. 5.15).

Таблиця 5.15

Розподіл відповідей на запитання
«Чи працюєте ви за фахом або спеціальністю,
отриманою в закладі професійної та/або вищої освіти?»
(серед респондентів, які працюють), %

Так	61,2
Ні	38,8

Варто зазначити, що під час анкетування виявлено, що 5,5 % молодим людям зараз доводиться працювати не за фахом у зв'язку з відсутністю відповідних вакансій, 7 % – не задовольняє матеріальна винагорода за фахом / немає можливості більше заробляти. Більшість опитаним було важко відповісти, чому їм доводиться працювати не за фахом – 9,5 % (табл. 5.16).

Таблиця 5.16

Розподіл відповідей на запитання

«Чому вам доводиться працювати не за фахом?»

(серед респондентів, які не працюють за фахом чи спеціальністю, отриманою в закладі професійної та/або вищої освіти), %

Відсутність вакансій за фахом	5,5
Компетенції, набуті за фахом, не відповідають вимогам роботодавців	4,9
Не задовольняє матеріальна винагорода за фахом / немає можливості більше заробляти	7,0
Не задовольняють умови роботи за фахом	3,4
Не подобається робота за фахом	4,1
Не є престижною	1,7
Не передбачає кар'єрного зростання	1,4
За станом здоров'я	1,0
Важко відповісти	9,5

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Як з'ясувалося, 44,1 % молоді не змінювали основного місця роботи упродовж життя, але 47,4 % змінили його протягом останнього року (табл. 5.17).

Таблиця 5.17

Розподіл відповідей на запитання

«Чи змінювали ви місце основної трудової діяльності?»

(серед респондентів, які працюють), %

Відповіді	Упродовж останніх 12 місяців	Упродовж життя
У мене не було змін місця основної трудової діяльності	55,9	44,1
Я перейшов працювати в іншу галузь економіки	35,8	64,2
Я змінив місце роботи (підприємство)	47,4	52,6
Я змінив професію, спеціальність	36,6	63,4
Я змінив місце роботи на тому самому підприємстві, де і працював	44,8	55,2

Більшості опитаним респондентам (7,8 %) довелося змінити останнє основне місце трудової діяльності за обставин, пов'язаних із переїздом. Також анкетування показало, що 7,6 % молоді важко пояснити зміну, а 7,1 % — у зв'язку з її низькою заробітною платою (табл. 5.18).

Таблиця 5.18

Розподіл відповідей на запитання
«Чому ви змінили (звільнилися) останнє місце
основної трудової діяльності?»

(серед респондентів, які змінювали місце основної трудової діяльності), %

Ініціатива адміністрації	2,7
Сімейні або життєві обставини, пов'язані з переїздом тощо	7,8
Реорганізація чи ліквідація організації	2,5
Робота малооплачувана	7,1
Робота фізично важка, нерівномірність завантаження роботою	4,1
Немає перспективи кваліфікаційного росту	4,9
Незадовільна організація праці, умови праці	3,0
Нерегулярно надаються вихідні, відпустка	2,1
Робота не відповідає моїй кваліфікації	2,0
Заробітна плата не відповідає рівню моєї кваліфікації	3,3
Проблемні відносини в колективі та з керівництвом	1,5
Неофіційне працевлаштування, відсутність соціальних пільг	1,7
Дискримінація за національною ознакою	0,2
Вирішив відкрити особисту справу	0,8
Інше	-
Важко сказати	7,6

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Значна кількість опитаної працевлаштованої молоді має роботу за місцем проживання — 80,2 %; однак 18,2 % працюють в іншому населеному пункті, зокрема України (9,8 %), області (8,4 %) (табл. 5.19).

Таблиця 5.19

Розподіл відповідей на запитання
«Місце вашої основної роботи в тому самому населеному пункті,
де ви постійно проживаєте?»,

(серед респондентів, які працюють), %

Працюю в іншому населеному пункті в Україні	9,8
Працюю в іншому населеному пункті області, в якій проживаю	8,4
Працюю за місцем проживання	80,2
Працюю за межами України / в іншій країні	1,6

Серед причин, через які молодь працює в іншому населеному пункті та має виїжджати на роботу, переважає «відсутність узагалі» — 3,2 % та «умови роботи не задовольняють» – 3,2 %, «важко сказати» – 7,6 % (табл. 5.20).

Таблиця 5.20

Розподіл відповідей на запитання
«Чому ви працюєте в іншому населеному пункті?
Робота у вашому населеному пункті...»

(серед респондентів, які працюють в іншому населеному пункті), %

Відсутня взагалі	3,2
Відсутні вакансії за спеціальністю	2,7
Є малооплачуваною	—
Умови роботи не задовольняють	3,2
Не престижна	2,2
Не передбачає кар'єрного зростання	2,0
Інше	—
Важко відповісти	7,6

16,4 % молоді, яка не працює за місцем проживання, виїжджає на роботу в інший населений пункт щодня та 12,1 % молоді декілька разів на тиждень (табл. 5.21).

Рис. 5.2. Розподіл відповідей на запитання
«З якою частотою ви виїжджаєте на роботу в інший населений пункт?»
(серед респондентів, які працюють в іншому населеному пункті), %

Більш як половина молодих людей (43,7 %), які не працюють за місцем проживання, мають місце роботи в обласному центрі; 19,4 % молоді – в іншому місті, 16,4 % – у м. Києві (табл. 5.21).

Таблиця 5.21

Розподіл відповідей на запитання

«В якому населеному пункті України місце вашої теперішньої роботи?»

(серед респондентів, які працюють в іншому населеному пункті), %

У м. Києві	16,4
В обласному центрі	43,7
У районному центрі	10,5
В іншому місті	19,4
В іншому сільському населеному пункті (селищі, селі)	6,5
Інше	3,5

Більш як половина респондентів (68,8 %) упродовж останнього року не займалися додатковою роботою, а тимчасову додаткову роботу мають 20,9% (рис. 5.3).

Рис. 5.3. Розподіл відповідей на запитання

«Скажіть, будь ласка, впродовж останніх 12 місяців

ви займалися якою-небудь додатковою роботою?»

(серед усіх респондентів), %

Найбільш поширеними видами додаткової роботи серед опитаної молоді впродовж останніх 12 місяців були: надання послуг (репетиторство, ремонти, таксування, прибирання домівок, догляд за людьми похилого віку та дітьми тощо) – 7,8 %; підробітки через Інтернет – 5,0 %; робота найманим робітником на приватних або державних підприємствах – 4,1 % та літні або сезонні підробітки – 5,1 %. Найменш популярним видом додаткової роботи виявилися трудові загони – 0,4 % (табл. 5.22).

Таблиця 5.22

Розподіл відповідей на запитання
«Які види додаткових робіт ви виконували?»
*(серед респондентів, які впродовж останніх 12 місяців
займалися будь-якою додатковою роботою), %*

На приватних або державних підприємствах як найманий робітник	4,1
Продаж продуктів харчування на базарах	2,4
Економічний туризм (робота «човником»)	2,2
Надання послуг (репетиторство, ремонти, таксування, прибирання домівок, догляд за людьми похилого віку та дітьми тощо)	7,8
Вулична торгівля	2,2
Виготовлення саморуч речей та їхній продаж	1,8
Підробітки через Інтернет — фрилансер	5,0
Продаж товарів через Інтернет	3,5
Заробітки за кордоном	1,7
Власний незареєстрований бізнес	1,6
Інші види послуг приватним особам	2,9
Інші види неофіційної трудової діяльності	2,1
Трудові загани	0,4
Літні або сезонні підробітки	5,1
<i>Важко відповісти</i>	6,5

За результатами проведеного опитування виявлено, що майже половина респондентів звернулися до батьків, родичів та друзів задля пошуку першого робочого місця (46,2 %). Також примітним є те, що близько 12,2 % опитаної молоді віддали перевагу оголошенням, розміщеним у мережі «Інтернет» і на сайті пошуку роботи (табл. 5.23).

Таблиця 5.23

Розподіл відповідей на запитання
«Як ви знайшли своє перше робоче місце?»
(серед усіх респондентів), %

За допомогою батьків / родичів	22,7
За допомогою друзів / знайомих	23,5
Через службу зайнятості	7,2
Через оголошення в засобах масової інформації	5,8
Через оголошення, яке було розміщене в мережі «Інтернет»	12,2
Через оголошення, яке було розміщене в на сайті пошуку роботи	10,5
За направленням з місця навчання із закладу професійної або вищої освіти	4,6
<i>Інше</i>	3,8
<i>Важко відповісти</i>	9,4

Наразі серед найпопулярніших джерел пошуку роботи серед молоді виявлено спеціалізовані Інтернет-ресурси (33,5 %), інформація безпосередньо від роботодавців (25,3 %) і друзів, знайомих (29,3 %). Втрачають свою популярність спеціалізовані видання, що пропонують роботу, і допомога в пошуку роботи громадських організацій. Варто зазначити, що більшість опитаної молоді користуються декількома джерелами при пошуку роботи. Найбільш популярними поєднаннями є звернення до друзів, родичів, у державну службу зайнятості (табл. 5.24).

Таблиця 5.24

Розподіл відповідей на запитання
«Якби вам довелося шукати роботу,
то куди або до кого б ви звернулися за допомогою у працевлаштуванні?»
(серед усіх респондентів), %

У державну службу (центри) зайнятості	20,3
У молодіжні центри (біржі) праці	10,9
У відділ працевлаштування студентів свого закладу освіти	11,0
У приватні кадрові агентства	10,1
У громадські організації	7,0
До родичів	22,5
До друзів, знайомих	29,3
Безпосередньо до роботодавців (на підприємства, в установи)	25,3
До спеціалізованих видань, які пропонують роботу	12,7
До спеціалізованих Інтернет-ресурсів	33,5
До інших Інтернет-ресурсів	8,1
Важко відповісти	3,9

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

На питання анкети «*Чи хотіли б ви особисто відкрити власну справу, стати підприємцем?*» 67,4 % опитуваних має таке бажання, у тому числі 38,5 % респондентів наголосили на тому, що бажають відкрити свій бізнес та заважають різні обставини (табл. 5.25).

Таблиця 5.25

Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви особисто відкрити власну справу, стати підприємцем?»
(серед усіх респондентів), %

Я вже підприємець	6,3
Я був підприємцем, але закryw свій бізнес	4,6
Хочу і найближчим часом, скоріше за все, відкрию власну справу	22,6
Хочу, але заважають різні обставини	38,5
Не хочу	28,0
Важко відповісти	-

Позитивним є те, що більш ніж 67 % опитаної молоді цікавиться підприємницькою діяльністю. Понад 28 % респондентів мають або планують найближчим часом відкрити власну справу. Проте слід звернути увагу на те, що 38,5 % молоді наразі не мають змоги стати підприємцями через різні обставини, серед яких найпоширенішими є складна економічна ситуація та бюрократичні перепони, корупція (33,0 % та 28,6% відповідно), високі податки (26,9 %) і відсутність первинного капіталу та недоступність кредиту (24,0 %) (рис. 5.4 і табл. 5.26).

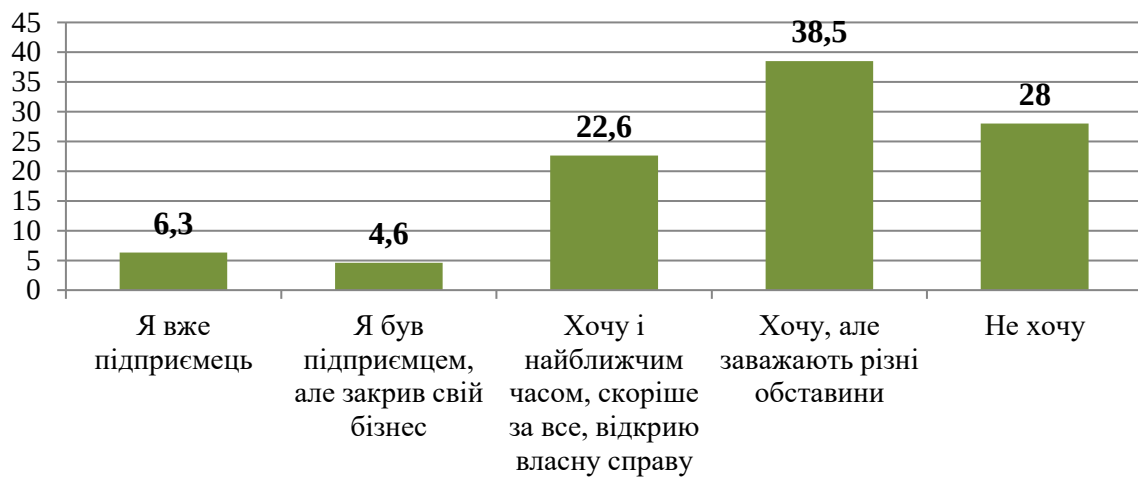

Рис. 5.4. Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви особисто відкрити власну справу, стати підприємцем?»
(серед усіх респондентів), %

Таблиця 5.26

Розподіл відповідей на запитання
«Що, на вашу думку, є перешкодою для того, щоб організувати власну справу / бізнес?»
(серед усіх респондентів), %

Складна політична ситуація, воєнні дії, криміналітет	20,2
Складна економічна ситуація, економічний застій	33,0
Складнощі з пристосуванням до нових ринкових умов	14,5
Протидія конкурентів різних рівнів	12,1
Бюрократичні перепони, корупція	28,6
Обтяжлива законодавча система, звітність тощо	13,5
Високі податки	26,9
Недостатній власний рівень освіти, відповідних знань і навичок	18,0
Відсутність первинного капіталу і недоступність кредиту	24,0
Брак зв'язків	12,1
Відсутність можливостей вигідного збуту продукції, послуг	3,2
Психологічна (моральна) неготовність	6,0
Нічого	4,5
Важко відповісти	6,7

Примітка. Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Щодо питання про державну підтримку молодіжного підприємництва слід зазначити, що понад 62 % респондентів нічого не знають про таку програму; 24,3 % опитаних знають про державну підтримку молодіжного підприємництва і лише 4,2 % з них були її учасниками (табл. 5.27).

Таблиця 5.27

Розподіл відповідей на запитання
«Що ви можете сказати про державну підтримку молодіжного підприємництва (чи знаєте про таку програму, чи якимось перетиналися з нею)?»
(серед усіх респондентів), %

Нічого не знаю про це	62,8
Тільки щось чув про таку програму і державну підтримку	14,8
Знаю про таку програму і державну підтримку	9,5
Я скористався такою програмою чи державною підтримкою, але власну справу не відкрив	3,0
Я скористався такою програмою чи державною підтримкою і відкрив власну справу (став підприємцем)	1,2
<i>Важко відповісти</i>	8,7

Найбільш популярними напрямками щодо молодіжного сприяння підприємництву визначено створення спеціалізованих Інтернет-порталів (8,0 %), виплата одноразової допомоги для запровадження бізнесу (7,5 %). Проте слід зазначити, що серед респондентів, які знають про таку державну політику, більшість узагалі не ознайомлені з напрямками сприяння молодіжному підприємництву (36,4 %) (табл. 5.28).

Таблиця 5.28

Розподіл відповідей на запитання
«Які напрями молодіжної політики зі сприяння підприємництву вам відомі?»
(серед респондентів, які знають про державну підтримку молодіжного підприємництва), %

Нічого не знаю про це	36,4
Запровадження спецкурсів із підприємництва в закладах середньої і вищої освіти	5,9
Створення спеціальних Інтернет-порталів	8,0
Створення спеціальних служб сприяння підприємництву при закладах освіти	5,1
Виплати одноразової допомоги для запровадження бізнесу	7,5
Надання пільгових цільових кредитів	5,9
Надання державних гарантів повернення кредитів і відсотків за ними	2,9
Забезпечення пільгових умов оренди (лізингу) для молодих підприємців	2,0
Надання податкових пільг створення бізнес-інкубаторів	2,0
Пошук грантових пропозицій від міжнародних організацій і донорів	1,9
<i>Важко відповісти</i>	7,6

Серед респондентів, які користувалися роботою державних інституцій підтримки молодіжного підприємництва та самозайнятості, 4,6 % молоді залишилися не задоволеними їхньою роботою. Але слід звернути увагу на те, що 4,0 % респондентів залишилися вдоволеними роботою таких центрів (табл. 5.29).

Таблиця 5.29

Розподіл відповідей на запитання

«Як ви оцінюєте роботу державних інституцій підтримки молодіжного підприємництва та самозайнятості [молодіжних коворкінгів та проведення державних грантових конкурсів, бізнес-центри (центри послуг для бізнесу), бізнес-інкубатори, фонди розвитку (підтримки) підприємництва, об'єднання підприємців, інформаційно-аналітичні центри, агенції територіального розвитку, дорадчі утворення при органах публічної влади, торгово-промислові палати]?»

(серед респондентів, які знають про державну підтримку молодіжного підприємництва), %

Нічого не знаю про це	51,1
Я чув про такі, але не користався ними	24,7
Я користався такими, але їхньою роботою не задоволений	4,6
Я користався такими і задоволений їхньої роботою	4,0
Я є працівником такої інституції	1,6
Важко відповісти	14,0

На запитання «Що (які кроки, умови) повинна зробити держава для активізації молодіжного підприємництва?» (серед усіх респондентів), молодь у першу чергу зазначає такі: заохочення молоді, більше грантів, пільги на кредит, допомога в навчанні, створення інтернет-ресурсів, створення бізнес-шкіл, підтримка молоді, реформи, фінансова підтримка, створення сприятливого середовища.

Розділ 6. МОБІЛЬНІСТЬ І МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ

Третина (36,8 %) опитаної молоді зазначила, що хотіла б виїхати зі свого населеного пункту, а більш як половина молоді (54,6 %) не виявили такого бажання; 8,6 % респондентів вагалися з відповіддю. Потенційна територіальна мобільність є відносно однакова серед молодших вікових груп – 39,6 % молоді віком від 14 до 19 років, 36,3% молоді віком від 20 до 24 років, 37,0 % молоді віком від 25 до 29 років хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, тоді як серед старшої вікової групи територіальна мобільність є дещо слабшою, від 30 до 34 років частка бажаючих виїхати менша – 35,2 % (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви виїхати з вашого населеного пункту?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Так	36,8	39,6	36,3	37,0	35,2
Ні	54,6	54,0	55,2	53,9	55,2
Важко відповісти	8,6	6,4	8,6	9,1	9,6

Перш за все, це може бути зумовлено тим, що частка молоді старших вікових груп уже частково виїхала за межі свого населеного пункту й тому відсоток осіб, які потенційно виїжджають за межі свого населеного пункту, в цій віковій групі менша. Молодь, яка вже має сім'ю та певним чином влаштувалася у своєму населеному пункті, має нижчу потенційну мобільність. Так, серед молоді, яка неодружена / незаміжня, частка бажаючих виїхати зі свого населеного пункту становить 39,4 %, тоді як серед тих, хто перебуває в офіційно зареєстрованому шлюбі, і тих, хто живе разом без реєстрації, — відповідно 30,7 та 33,2 % (рис. 6.1).

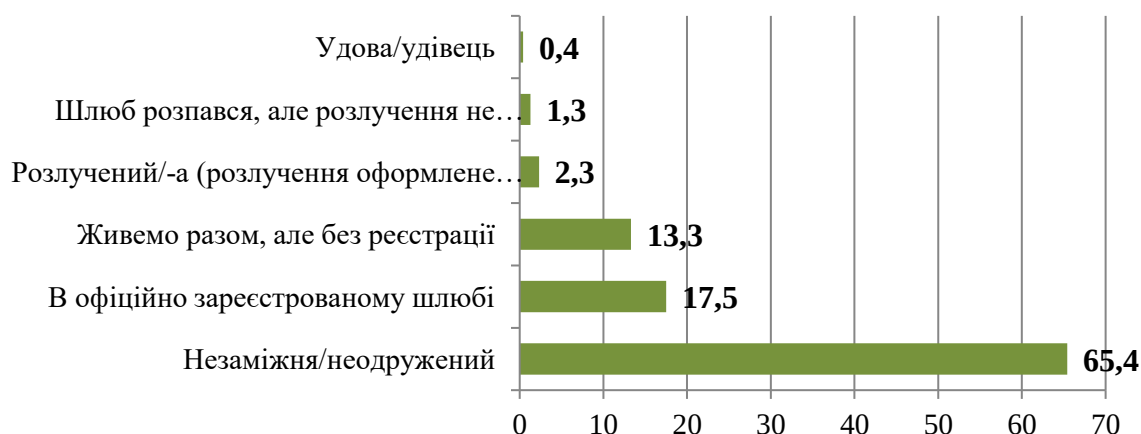

Рис. 6.1. Розподіл відповідей на запитання
«Чи хотіли б ви виїхати з вашого населеного пункту?»
(серед респондентів/-ок, залежно від сімейного стану), %

36,8 % молодих людей хотіли б виїхати зі свого населеного пункту. Найбільше серед бажаючих переїхати зі свого населеного пункту до країн Європейського Союзу (21,5 %) і до Києва 16,8% (рис. 6.2). До іншої місцевості в Україні виявила бажання переїхати кожна четверта молода людина (сумарно 27,4 %), у т. ч. до іншої області України – 9,7 %, до іншого населеного пункту в межах області проживання – 17,7 % (до обласного центру – 7,0 %, до районного центру – 4,8 %, до іншого населеного пункту – 5,9 %).

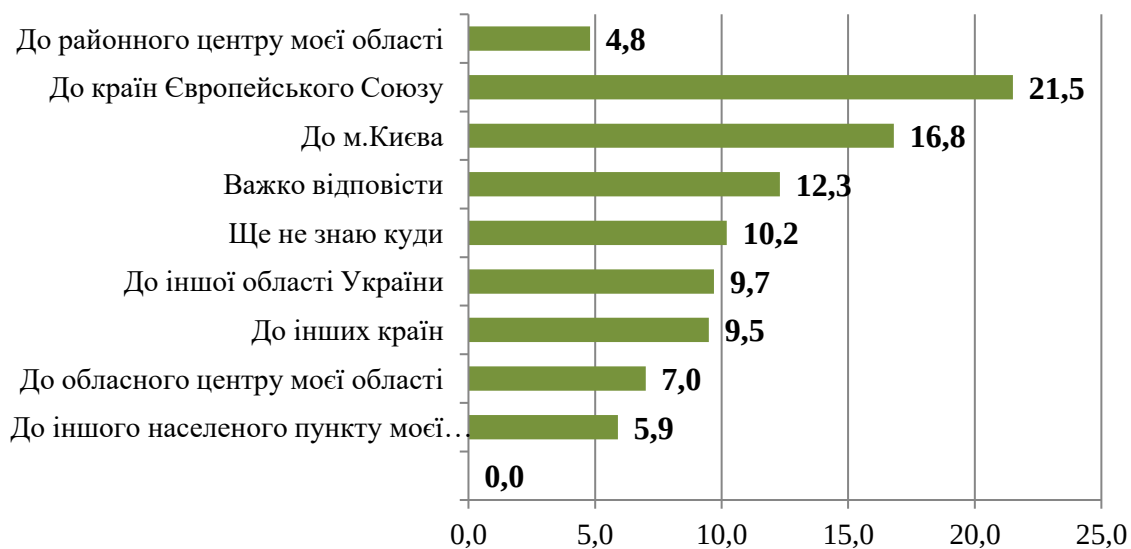
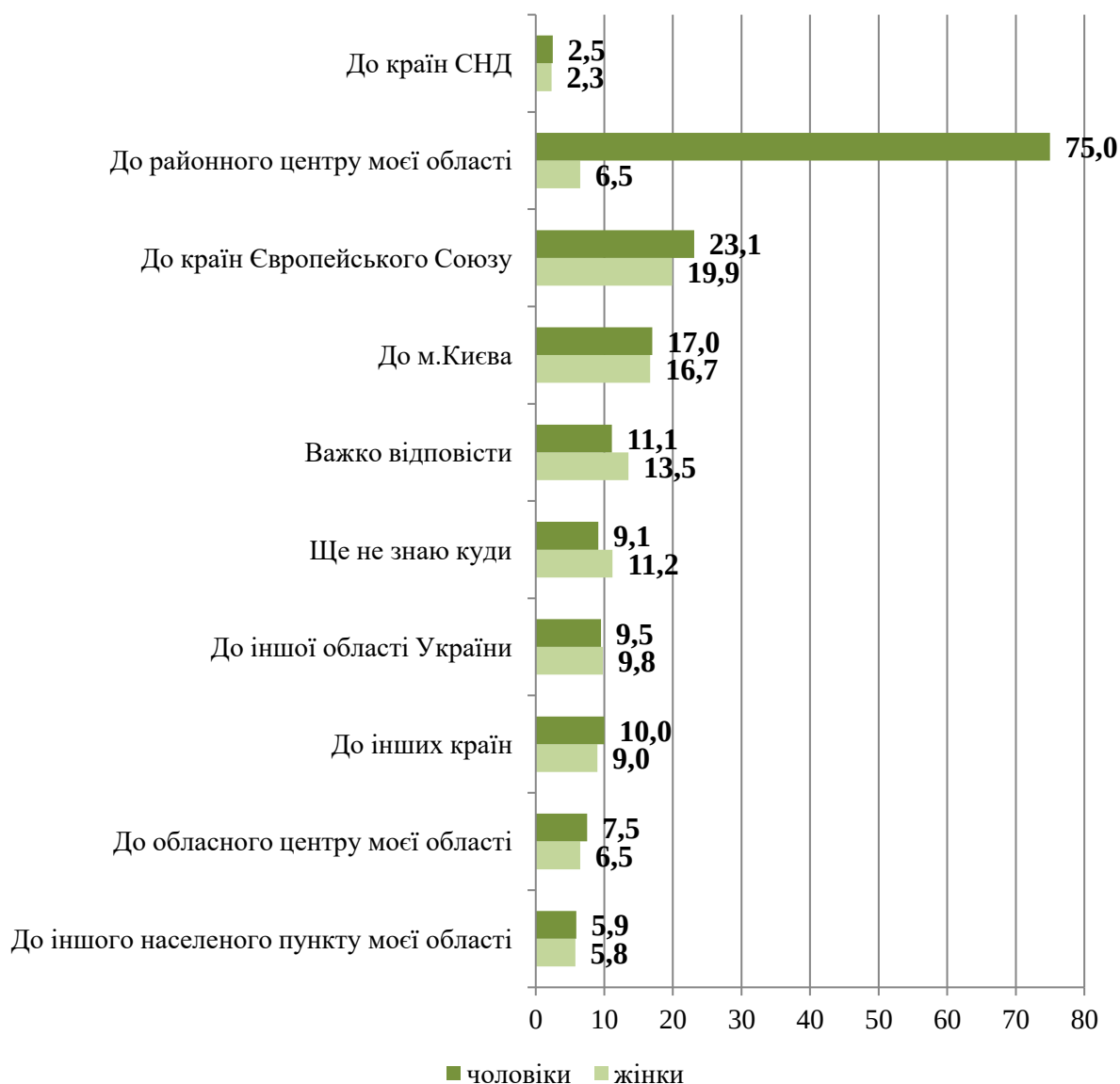

Рис. 6.2. Розподіл відповідей на запитання
«Якщо хотіли, то куди?»
(серед респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати
зі свого населеного пункту), %

За результатами дослідження, молоді чоловіки більше схильні до міжнародної міграції, ніж жінки. До країн Європейського Союзу хочуть переїхати зі свого населеного пункту 23,1 % молодих чоловіків, тоді як серед молодих жінок таких 19,9 % (рис. 6.3). Молоді жінки, на відміну від молодих чоловіків, дещо більшою мірою прагнуть переїхати до іншої місцевості в Україні та дещо менш визначені у своєму виборі.

**Рис. 6.3. Розподіл відповідей на запитання
«Якщо хотіли, то куди?»**

*(серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати
зі свого населеного пункту, залежно від статі), %*

Молодь віком від 20 до 24 років виявляє дещо більше бажання переїхати до країн Європейського Союзу, ніж молодь, що належить до наймолодшої вікової групи, відповідно — 30,1 та 16,3 %. Молодь віком від 14 до 19 років (6,7 %) більше, ніж молодь віком від 30 до 34 років (5,3 %), хотіла б переїхати до іншої місцевості в Україні (табл. 6.2).

Розподіл відповідей на запитання

«Якщо хотіли, то куди?»

(серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
До країн Європейського Союзу	21,5	16,3	30,1	23,5	18,0
До м. Києва	16,8	15,8	16,2	16,1	18,6
Ще не знаю куди.	10,2	12,1	8,3	11,3	9,1
До іншої області України	9,7	10,4	9,7	8,4	10,2
До інших країн	9,5	11,7	11,1	8,4	8,0
До обласного центру моєї області	7,0	11,3	3,7	6,4	6,6
До іншого населеного пункту моєї області	5,9	6,7	6,0	5,8	5,3
До районного центру моєї області	4,8	3,8	3,2	3,5	7,5
Важко відповісти	12,3	8,8	11,1	14,5	13,6

Маже половина української молоді хоче жити в Україні (49,8 %). Кожна шоста молода людина виявила бажання попрацювати за кордоном якийсь час (16,8 %), але потім повернутися в Україну, та 11,1 % молоді хотіло б навчатися за кордоном, але потім знову повернутися до України (рис. 6.4).

Рис. 6.4. Розподіл відповідей на запитання

«Чи хочете ви емігрувати з України?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Проте, за результатами дослідження, 4,9 % молоді віком від 14 до 34 років планує емігрувати з України найближчим часом.

Зі збільшенням віку молоді зростає бажання молодих людей жити в Україні. 52,6 % молоді віком від 30 до 34 років хоче жити в Україні. Найбільші міграційні настрої, з метою навчання за кордоном, спостерігаються серед молоді віком від 20 до 24 років (10,6 %), найменші міграційні настрої серед молоді віком від 25 до 29 років (8,1 %) (табл. 6.3).

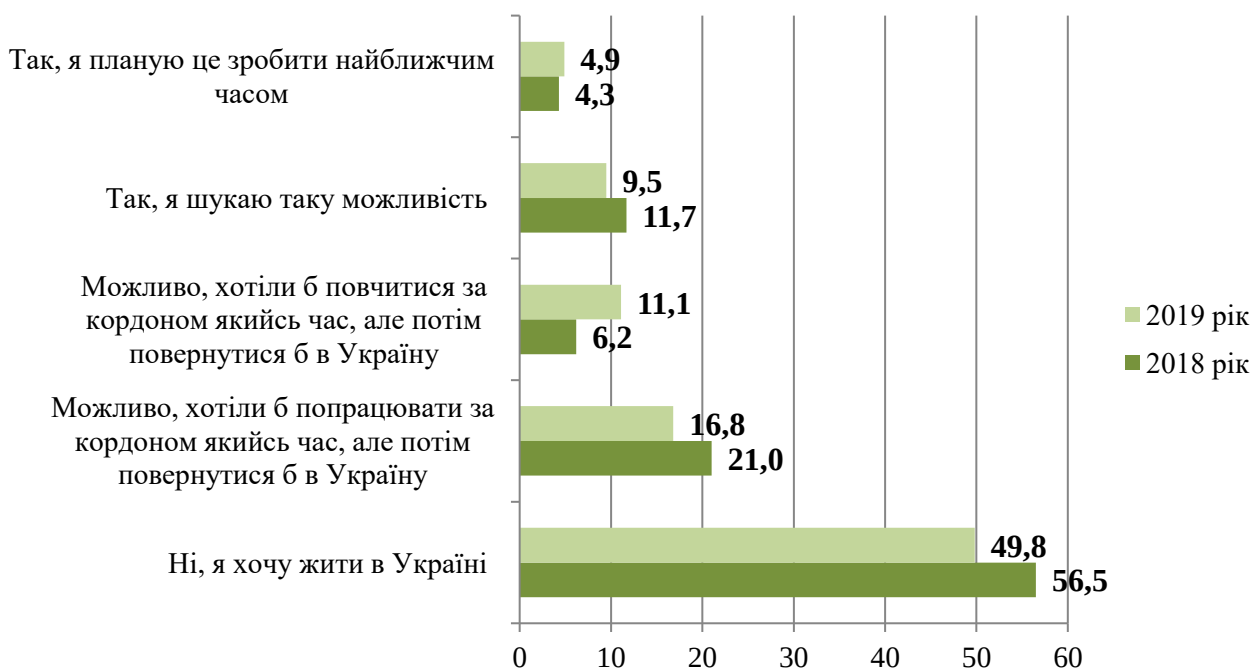
Таблиця 6.3

**Розподіл відповідей на запитання
«Чи хочете ви емігрувати з України?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

Відповіді	Серед усіх	14—19 років	20—24 роки	25—29 років	30—34 роки
Ні, я хочу жити в Україні	49,8	42,1	46,6	54,4	52,6
Можливо, хотіли б попрацювати за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну	16,8	16,4	20,9	17,8	13,6
Можливо, хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну	11,1	17,4	10,6	9,1	9,0
Так, я шукаю таку можливість	9,5	9,0	10,6	8,1	10,2
Важко відповісти	8,0	9,5	7,1	6,1	9,0
Так, я планую це зробити найближчим часом	4,9	5,1	4,3	4,4	5,4
Інше	0,2	0,5			0,2

Загалом, 49,8 % молоді хоче жити в Україні упродовж усього життя і 11,1 % опитаних хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну.

Порівняно з 2018 роком посилилися еміграційні настрої молоді, про що свідчить скорочення відсотка молодих людей, які надали стверджувальну відповідь, що хочуть жити лише в Україні: з 56,5 % до 49,8 % (рис. 6.5). Також скоротився відсоток серед молоді й таких, які хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну (з 21,0 % у 2018 році до 16,8 % у 2019 році). Більше молоді стало орієнтуватися на те, щоб повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну: їх частка серед респондентів зросла майже в 1,8 раза (з 6,2 % до 11,1 %).

**Рис. 6.5. Порівняння відповідей на запитання
«Чи хочете ви емігрувати з України?»
(серед усіх респондентів/-ок), %**

Серед основних причин міграції молоді з України на навчання респонденти з найбільшою частотою вказали відсутність в Україні можливостей навчання, що відповідає рівню, який надається за кордоном (57,4 %), невизнання дипломів більшості вітчизняних ЗВО у світі (52,1 %), через воєнні дії на Сході України (47,5 %). Через ментальні відмінності культур бажають виїхати на навчання до інших країн 51,7 % молодих людей, які не почуваються українцями і не люблять українську культуру, та 48,0 % молоді, якій близька інша країна і до вподоби її культура. Для вдосконалення мовних навичок виїжджає на навчання до інших країн 44,3 % молоді, ознайомлення з іншими культурами – 42,6 %, отримання досвіду життя в іншій країні – 39,5 %.

64,4 % молоді зазначає, що причиною виїзду за кордон на роботу є відсутність в Україні таких можливостей як в інших країнах; 59,8 % мають намір виїхати працювати за кордоном для поліпшення матеріального добробуту.

Третина молодих людей мають намір емігрувати з України через воєнні дії на Сході України (35,2 %) і відсутність у країні реальної демократії і законності (32,0 %) (табл. 6.4).

Таблиця 6.4

Розподіл відповідей на запитання
«Чому ви хотіли б навчатися/працювати за кордоном / емігрувати з України?»

(серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати), %

Відповіді	Навчатися	Працювати	Емігрувати
Через воєнні дії на Сході України	47,5	17,3	35,2
В Україні немає реальної демократії і законності	31,5	36,6	32,0
Я не почуваюся українцем (-кою), не люблю українську мову, культуру і т. п.	51,7	26,0	22,3
Щоб заробити грошей / заради матеріального добробуту	24,1	59,8	16,2
Мені близька інша країна, мені до вподоби її культура	48,0	31,2	20,8
Мої близькі живуть в іншій країні	43,8	33,2	23,0
Можливість ознайомитися з іншими культурами	42,6	38,4	18,9
Хочу одержати досвід життя в іншій країні	39,5	44,4	16,1
Удосконалити мовні навички або вивчити мову	44,3	40,8	14,9
Щоб уникнути призову до Збройних сил України	46,1	34,7	19,2
В Україні зараз немає таких можливостей для навчання, як в інших країнах	57,4	22,3	20,2
В Україні зараз немає таких можливостей для роботи, як в інших країнах	17,2	64,4	18,4
Невизнання дипломів більшості вітчизняних ЗВО у світі	52,1	28,9	18,9
Працевлаштування за кордоном	21,2	51,5	27,3
<i>Інше</i>	44,4	32,2	23,3

Майже половина потенційних мігрантів (47,4 %) нічого не вживають для підготовки до переїзду, кожен четвертий – вивчає іноземну мову (24,0 %), кожен сьомий – збирає інформацію про країну, куди хотів би переїхати (14,1 %), кожен восьмий – збирає гроші на переїзд (12,7 %) (рис. 6.5).

**Рис. 6.6. Розподіл відповідей на запитання
«Чи вживали ви яких-небудь заходів з метою переїхати за кордон?»
(серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати), %**

Найбільша частка респондентів (58,2 %) зазначила, що народилася в населеному пункті, в якому проживає. Найбільш стабільними до територіального перебування є молоді люди, які живуть у сільській місцевості. 64,4 % молодих людей живуть у своєму населеному пункті від народження, а також у районних центрах (відповідно, 64,5 %). Серед мігрантів найбільша частка молодих людей, що оселились у своїх місцях, проживання не пізніше п'яти років у містах – 17,7 %. Для порівняння, у сільській місцевості частка таких молодих людей становить 14,1 % (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Розподіл відповідей на запитання
«Як давно ви проживаєте у цьому населеному пункті?»
(залежно від поселення проживання), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в області, районі	Районний центр	Село/селище
Народилися в цьому населеному пункті	58,2	51,1	59,4	64,5	64,4
Переїхали від одного року до п'яти років	17,7	21,3	17,7	12,9	14,1
Переїхали менше ніж рік тому	6,9	9,8	6,0	5,3	5,2
Переїхали п'ять років тому і більше	13,1	11,7	14,0	13,5	10,4
<i>Важко відповісти</i>	4,2	6,2	2,8	3,8	5,9

62,1 % молоді віком від 14 до 19 років проживає в місці народження, але вже менше ніж 55 % молоді віком від 20 до 24 років проживає в місці свого народження, що скоріше всього пов'язана із зміною проживання у зв'язку з навчанням. На цю тенденцію також вказує факт, що найбільша частка тих молодих людей, що переїхали менше ніж рік тому, спостерігається в категорії 14-19 років (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

Розподіл відповідей на запитання
«Як давно ви проживаєте у цьому населеному пункті?»
(залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Народилися в цьому населеному пункті	58,2	62,1	53,7	61,5	55,8
Переїхали від одного року до п'яти років	17,7	16,1	23,4	15,9	16,7
Переїхали менше, ніж рік тому	6,9	9,3	6,8	4,3	7,6
Переїхали п'ять років тому і більше	13,1	9,3	12,8	14,4	14,4
<i>Важко відповісти</i>	4,2	3,2	3,3	3,9	5,5

79,4 % молодих людей зареєстровані у місці свого проживання. Табл. 6.7 демонструє практичну відсутність різниці реєстрації в місці проживання між віковими групами з незначною тенденцією до зростання з віком, що пов'язане із необхідністю реєстрації для одруження і після народження дітей.

Таблиця 6.7

Розподіл відповідей на запитання

«Чи зареєстровані ви в населеному пункті, де зараз проживаєте?»

(залежно від віку),%

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Так	79,4	79,5	81,6	79,1	78,1
Ні	17,5	18,6	16,1	17,2	17,7
Важко відповісти	3,2	2,0	2,3	3,7	4,1

Розділ 7. ДОЗВІЛЛЯ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ

Частині молоді (а саме 46,2 %) вистачає місць за власним проживанням для безоплатного проведення дозвілля разом, інші респонденти (42,4 %) вважають, що достатньої кількості, де молодь може збиратися безоплатно, не вистачає і 11,5 % опитаним важко відповісти (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Розподіл відповідей на запитання

«Чи вистачає вам за місцем вашого проживання місць, де молодь може безоплатно збиратися для проведення дозвілля?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Так	46,2
Ні	42,4
Важко відповісти	11,5

Переважна кількість опитаної молоді (71,7 %) оцінює стан свого здоров'я як добрий і скоріше добрий, ніж поганий, задовільний стан здоров'я у 18,9 % опитуваних. Скоріше поганий, ніж добрий стан здоров'я у 4,7 % респондентів. Лише у 2,1 % є серйозні проблеми зі здоров'ям і 2,8 0 % респондентам важко відповісти (табл. 7.2).

Таблиця 7.2

Розподіл відповідей на запитання

«Як ви оцінюєте стан свого здоров'я?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Добре	40,8
Скоріше добре, ніж погане	30,9
Задовільно	18,9
Скоріше погане, ніж добре	4,7
Погане	2,1
Важко відповісти	2,8

Дещо більш здоровішою, згідно із самооцінками, вважають себе молоді люди із сільських поселень, зокрема таких, у кого стан власного здоров'я скоріше добрий, ніж поганий, на 40,0 %, що вище ніж серед міської молоді (відповідно — 30,3 та 30,5 %) (табл. 7.3).

Таблиця 7.3

Розподіл відповідей на запитання
«Як ви оцінюєте стан свого здоров'я?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в області	Райцентр	Село
Добре	40,8	39,5	42,0	41,5	35,6
Скоріше добре, ніж погано	30,9	30,3	30,5	28,9	40,0
Задовільно	18,9	18,1	19,7	19,8	13,3
Скоріше погано, ніж добре	4,7	5,9	4,0	4,1	5,9
Погано	2,1	2,7	2,1	1,6	0,0
Важко відповісти	2,8	3,5	1,6	4,1	5,2

24,3 % з усіх опитаних респондентів/-ок узагалі ніколи не мали сексуальних контактів, проте кількість опитаних, що мали сексуальний контакт, становить 49,1 %, респонденти, що не пам'ятають, — 26,6 %. Натомість, у віці від 11 до 15 років перший сексуальний контакт мали 13,8 %, у віці 16 років — 16,8 % опитаних, майже кожен п'ятий (19,3 %) — у віці 17 років. Більшість молоді (21,8 %) — у віці 18 років та 11,4 % у віці 19 років. Інша частина респондентів (13,9 %) мали перший сексуальний зв'язок у віці від 20 до 24 років (табл. 7.4).

Таблиця 7.4

Розподіл відповідей на запитання
«У якому віці ви мали перший сексуальний контакт?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Не мав/ла сексуальних контактів	24,3
Мав/ла сексуальних контактів, з них:	49,1
у віці 11 років	0,5
у віці 12 років	0,6
у віці 13 років	0,6
у віці 14 років	3,4
у віці 15 років	8,7
у віці 16 років	16,8
у віці 17 років	19,3
у віці 18 років	21,8
у віці 19 років	11,4
у віці 20 років	9,2
у віці 21 рік	3,0
у віці 22 роки	0,6
у віці 23 роки	1,0
у віці 24 роки	0,1
Не пам'ятаю	26,6

Можна констатувати, що опитані (18,1 %) мали нерегулярний / випадковий сексуальний контакт з одним статевим партнером (з яким не перебувають у шлюбі і не живуть спільно) упродовж останніх 12 місяців; 23,0 % опитаної молоді відповіли, що мали двоє і більше статевих партнерів протягом цього періоду. Більш ніж третина опитаних людей (36,4 %) не мали нерегулярний або випадковий статевий контакт, 22,5 % — не хочуть відповідати (табл. 7.5).

Таблиця 7.5

Розподіл відповідей на запитання

«Чи мали ви сексуальні контакти

з нерегулярним / випадковим статевим партнером (з яким не перебуваєте у шлюбі і не живете спільно) упродовж останніх 12 місяців?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання), %

Так, у мене був тільки один сексуальний партнер	18,1
Так, у мене було два і більше сексуальних партнерів	23,0
Ні	36,4
Не хочу відповідати	22,5

Що стосується використання презервативу під час останнього контакту з нерегулярним, непостійним статевим партнером/кою, то 45,1 % молодих осіб серед усіх респондентів використовували презерватив. Не використовували презерватив 14,2 %, також серед опитаних (6,2 %) не пам'ятають, 34,2 % респондентів не бажають давати відповідь (табл. 7.6).

Таблиця 7.6

Розподіл відповідей на запитання

«Чи використовували ви або ваш партнер/партнерка презерватив під час останнього контакту з нерегулярним, непостійним сексуальним партнером/кою?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Так	45,5
Ні	14,2
Не пам'ятаю	6,2
Не хочу відповідати	34,2

Зробивши аналіз даних (табл. 7.7), можемо побачити таку картину. 18,0 % на запитання «Чому ви під час останнього контакту з непостійним / випадковим партнером не використовували презерватив?» дали відповідь, що їм складно відповісти на це питання, це пов'язано з особистою думкою кожного; 4,3 % відповіли, що не мали на той момент презервативу зі собою, що говорить про недбалість з їхнього боку. Найменше виявилось людей, які перебували під впливом наркотиків, — 0,4 %.

Таблиця 7.7

Розподіл відповідей на запитання

«Скажіть, будь ласка, чому ви під час останнього контакту з непостійним / випадковим партнером не використовували презерватив?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Не було презервативу під рукою	4,3
Не подобається секс із презервативом	3,6
Використання презервативу знижує чутливість	2,4
Презервативи коштують занадто дорого	1,9
Партнер/ка наполягав/ла на тому, щоб не використовувати презерватив	1,0
Використовували інші контрацептиви	3,7
Я не думав/ла, що це є необхідним	1,2
Якось не думав/ла про це	1,4
Був / була в алкогольному сп'янінні	0,7
Був / була під впливом наркотиків	0,4
Важко відповісти	18,0

Питання щодо методів попередження небажаної вагітності та інфекцій у наш час є цілком доречним, тож важливо розуміти, чи готові партнери до запобігання таким випадкам, як показує на статистика (табл. 7.8): 67,9 % мають знання щодо цього питання, але цей показник потрібно підвищувати за рахунок інформаційної профілактики молоді в університетах і старших класів шкіл, адже питання залишається дуже важливим; 19,9 % вважають, що скоріше знають, ніж не знають, і лише 2,3 % вважають, що зовсім не знають, як діяти в таких ситуаціях.

Таблиця 7.8

Розподіл відповідей на запитання

«Чи вистачає вам знань щодо методів попередження небажаної вагітності та інфекцій, які передаються статевим шляхом?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Так, цілком	67,9
Скоріше так, ніж ні	19,9
Скоріше ні, ніж так	5,2
Ні, не вистачає взагалі	2,3
Важко відповісти / Не знаю	4,8

Провівши опитування з приводу питання «Чи курили ви сигарети хоча б один раз упродовж останніх 30 днів?», маємо такі дані в табл. 7.9: 42,1 % респондентів узагалі жодного разу у своєму житті не курили. Загалом, показник має задовільне значення, при цьому ми маємо розуміти, що це навіть не половина респондентів; 15,7 % із загальної кількості курять щодня, 19,3 % використовують сигарети в окремих випадках протягом місяця і 17,2 % не курять останні 30 днів, але курили раніше, що може бути пов'язано з тим, що населення відмовляється від сигарет.

Таблиця 7.9

Розподіл відповідей на запитання
«Чи курили ви сигарети хоча б один раз упродовж останніх 30 днів?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Так, щодня	15,7
Так, іноді упродовж місяця	19,3
Ні, не курих упродовж останніх 30 днів, але курих раніше	17,2
Ні, я ніколи не курих	42,1
Важко відповісти / Не пам'ятаю	5,1

Опрацювавши дані опитування населення «Як часто упродовж останніх 30 днів ви вживали будь-які алкогольні напої?», з упевненістю можна сказати, що відсоток тих, хто вживав алкоголь за останні 30 днів, набагато вищий за тих, хто взагалі не вживав алкоголь, якщо у пропорційному відношенні, то це один до п'яти, картина негативна і має тенденцію до зменшення кількості тих людей, які взагалі не вживали алкоголь. Ми бачимо, що 5,0 % уживають алкогольні напої щоденно, і це дуже негативно впливає як на фізичну, так і на емоційну складову здоров'я людини; 21,0 % населення вживають алкоголь один раз на тиждень, що також, відверто кажучи, негативно; 30,6 % уживають алкоголь один раз на місяць, показник є задовільним, адже вживання алкогольних напоїв відбувається рідко, що менш негативно впливає на здоров'я особи (табл. 7.10).

Зробивши аналіз, можемо сказати, що слід проводити інформаційні виступи і дискусії з приводу шкоди алкогольних напоїв на стан людини для зменшення недопустимих для нас показників.

Таблиця 7.10

Розподіл відповідей на запитання
«Як часто упродовж останніх 30 днів ви вживали
будь-які алкогольні напої?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Щодня	5,0
Один раз на тиждень	21,0
Один раз на місяць	30,6
Упродовж місяця не вживав	17,7
Ніколи	20,5

Опитування було проведене з метою виявлення залежності населення в наркотичних засобах. Загалом, за даними табл. 7.11 ми можемо бачити, що залежність на загальній картині мінімальна, лише 0,6 % уживають наркотики регулярно; 89,9 % узагалі жодного разу в житті не вживали наркотики, що є задовільним показником; 11,6 % заради деяких своїх спонукань уживали наркотики один раз; 4,37 % не змогли дати відповідь на питання, що може

говорити про їхню невпевненість у цьому питанні, але загалом на статистику вагомого впливу не має.

Для збереження позитивної тенденції потрібно проводити профілактичні заходи серед молоді різного віку про небезпеку вживання наркотичних препаратів.

Таблиця 7.11

Розподіл відповідей на запитання
«Чи пробували ви упродовж останніх 12 місяців будь-які наркотики
(курити, нюхати, ін'єкційно, перорально)?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Ніколи	79,9
Один раз спробував (ла)	11,6
Уживав / ваю наркотики час від часу	2,2
Уживав / ваю наркотики декілька разів	1,5
Уживав / ваю наркотики регулярно	0,6
<i>Важко відповісти</i>	4,3

Розділ 8. СІМ'Я ТА СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

Більш як половина молоді України (65,4 %) неодружені / незаміжні. Серед опитаних в офіційно зареєстрованому шлюбі перебуває 17,5 % молодих осіб, не реєстрували свої відносини 13,3 % (рис. 8.1).

Рис. 8.1. Розподіл відповідей на запитання
«Вкажіть ваш сімейний стан»
(серед усіх респондентів/-ок), %

Закономірно, що зі збільшенням віку респондентів/-ок збільшується частка молоді, яка перебуває в зареєстрованому шлюбі, і зменшується відсоток молодих людей, які взагалі не одружені / незаміжні (табл. 8.1). Відповідно з віком зростає кількість осіб, які ідентифікують себе як розлучені та удівці/удови.

Таблиця 8.1

Розподіл відповідей на запитання
«Вкажіть ваш сімейний стан»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку), %

Відповіді	Серед усіх	14-19 років	20-24 років	25-29 років	30-34 років
Незаміжня / неодружений	65,4	84,1	74,3	60,7	52,0
В офіційно зареєстрованому шлюбі	17,5	4,6	9,1	20,9	27,7
Живемо разом, але без реєстрації	13,3	8,6	14,9	15,0	13,9
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,3	1,2	1,3	1,9	3,8
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	1,3	1,2	0,3	1,3	2,0
Удова / удівець	0,4	0,2	0,3	0,2	0,6

Чоловіки в Україні одружуються пізніше, ніж жінки. За даними Державної служби статистики України, середній вік одруження для чоловіків — 27 років, а для жінок — 25¹; тому і відсоток неодружених серед молодих чоловіків (67,1 %) на 4,5 % більший, ніж серед незаміжніх жінок (63,6 %). Відповідна ситуація і з офіційно зареєстрованими шлюбами — ідентифікували себе подібним чином 16,1 % чоловіків і 18,8 % жінок (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Розподіл відповідей на запитання
«Вкажіть ваш сімейний стан»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі), %

Відповіді	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Незаміжня / неодружений	65,4	67,1	63,6
В офіційно зареєстрованому шлюбі	17,5	16,1	18,8
Живемо разом, але без реєстрації	13,3	13,2	13,4
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,3	2,2	2,3
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	1,3	1,1	1,5
Удова / удівець	0,4	0,3	0,4

Також існують відмінності в сімейному стані міської та сільської молоді. Серед молодих осіб, які проживають у селі, більшість неодружені/незаміжні (80,7 %) та/або в офіційно зареєстрованому шлюбі (10,4 %). Серед сільської молоді частка тих, хто живуть разом без реєстрації шлюбу, — 5,9 %, що є нижче ніж серед міської молоді (табл. 8.3).

Таблиця 8.3

Розподіл відповідей на запитання
«Вкажіть ваш сімейний стан»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення), %

Відповіді	Серед усіх	Обласний центр	Місто в області	Районний центр	Сільська молодь
Незаміжня / неодружений	65,4	61,7	66,0	63,2	80,7
В офіційно зареєстрованому шлюбі	17,5	19,0	18,6	14,2	10,4
Живемо разом, але без реєстрації	13,3	14,9	12,2	17,0	5,9
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,3	2,7	1,9	2,8	1,5
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	1,3	1,4	0,8	2,8	0,7
Удова/удівець	0,4	0,4	0,4		

¹ Населення України. Демографічний щорічник. 2015 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

68,3 % респондентів не мають дітей, але планують у майбутньому. Узагалі не планує мати дітей кожен восьмий представник молоді. Серед 16,6 % опитаних молодих людей, які мають дітей, більшість (56,1 %) має одну дитину, 28,2 % – двох дітей, 5,8 % – трьох (рис. 8.2).

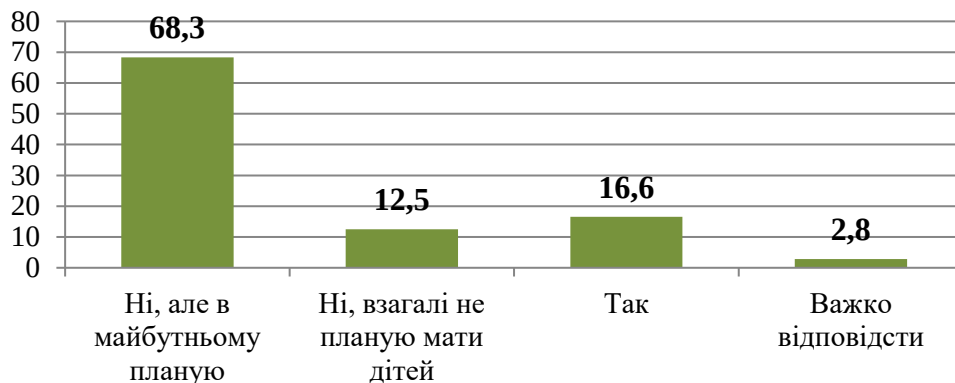

Рис. 8.2. Розподіл відповідей на запитання

«Чи є у вас діти?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Підвищення розміру допомоги на дітей зазначається найбільш необхідним видом допомоги молодій сім'ї половиною респондентів (50,9 %). Другим за частотою згадування респондентами видом державної допомоги є надання молодим сім'ям кредитів (43,7 %). Також серед таких видів допомоги, яку потребують молоді сім'ї з боку держави, кожен четвертий респондент зазначив допомогу сімейного психолога (25,8 %), розширення і поліпшення роботи мережі закладів дошкільної освіти (23,2 %), скорочення робочого дня (21,2 %) (рис. 8.3).

Рис. 8.3. Розподіл відповідей на запитання

«Які види допомоги молодій сім'ї з боку держави ви вважаєте найбільш необхідними?»

(серед усіх респондентів/-ок), %

Майже половина респондентів (45,9 %) зазначили, що немає потреби в отриманні додаткових знань із сімейних питань. Серед основних сімейних питань, з яких висловлюється необхідність поглиблення знань молоді, виділяються ведення сімейного бюджету (21,4 %), подолання сімейних конфліктів (18,2 %), партнерські стосунки в сім'ї (13,1 %) і готовність до подружнього життя (13,0 %) (табл. 8.4).

Таблиця 8.4

Розподіл відповідей на запитання

«З яких сімейних питань у вас є потреба в отриманні додаткових знань?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статті), %

Відповіді	Серед усіх
У мене немає такої потреби	45,9
Ведення сімейного бюджету	21,4
Методи подолання конфліктів	18,2
Партнерські стосунки в сім'ї	13,1
Готовність до подружнього життя	13,0
Культура спілкування	9,9
Статеві стосунки	7,4
Стосунки з батьками	4,2
Шляхи запобігання насильству	4,1
Відповідальне батьківство	3,9
Основи планування сім'ї	3,4
Юридичні аспекти подружнього життя	3,6
Важко відповісти	6,0

14,4 % респондентів зазначили, що пережили упродовж останніх 12 місяців фізичне насильство (табл. 8.5).

Таблиця 8.5

Розподіл відповідей на запитання

«Чи доводилося вам особисто переживати будь-яку форму фізичного насилля упродовж останніх 12 місяців?»

(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статті), %

Відповіді	Серед усіх
Так	14,4
Ні	81,5
Важко відповісти	4,1

67,0 % опитаних відповіли, що в навчальних закладах їм не доводилося страждати від боулінгу і переслідувань з боку однолітків. Проте серед опитаних високим є відсоток осіб, які страждали від знущань з боку однолітків під час навчання в навчальних закладах: позитивну відповідь дали 26,0 % респондентів (рис. 8.3).

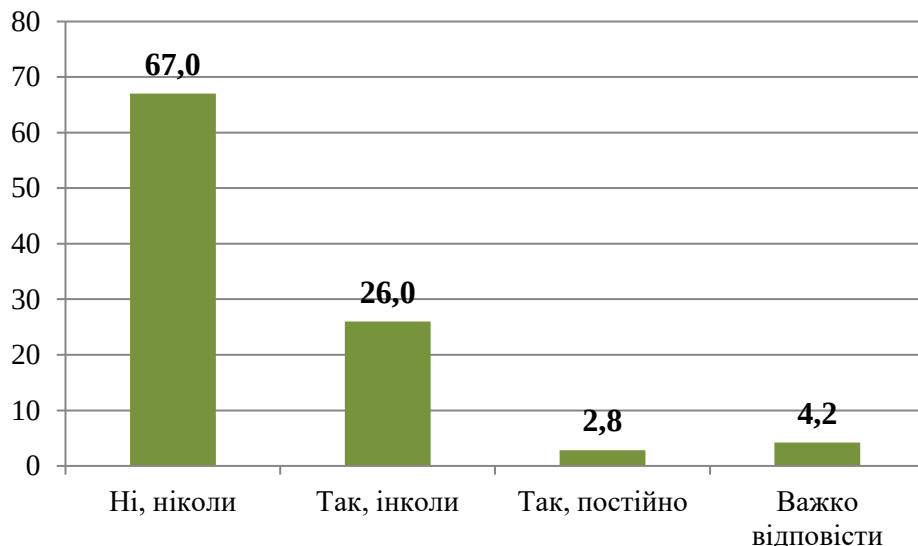

Рис. 8.3. Розподіл відповідей на запитання

«Якщо пригадати весь ваш досвід навчання в навчальних закладах, чи доводилося вам страждати від цькування (боулінгу), переслідувань або знущань з боку однолітків?»
(серед усіх респондентів/-ок), %

ВИСНОВКИ

ЦІННОСТІ МОЛОДІ

- Основними пріоритетами в житті для більшості молодих людей є: здоров'я (49,8 %), матеріальний добробут (35,2 %), відчуття захищеності та впевненість у майбутньому (27,6 %), особистий розвиток (24,1 %), а також можливість бути корисним суспільству (20,0 %). Найбільша частина молоді оцінює своє матеріальне становище як цілком задовільне, лише придбання речей тривалого вжитку викликає певні труднощі (39,1 %). Міська і сільська молодь майже в однаковій пропорції оцінює своє життя як забезпечене (27,5 проти 26,7 % відповідно). Відносно вищий рівень задоволення власним матеріальним становищем спостерігається молоді, яка проживає в обласних і районних центрах. Переважна більшість молоді (65,4 %) є віруючими. Частка віруючої молоді (70,4 %) переважає серед сільської, найбільше молоді є парафіянами Православної церкви України (42,5 %);
- гендерна оцінка пріоритетних цінностей сучасних молодих жінок і чоловіків є відмінною: жінки оцінюють більш оптимістично своє матеріальне становище, більшість віруючої молоді припадає на жінок (69,1 %);
- серед суспільних проблем, актуальних для сучасної України, найбільше молодь турбують воєнні дії на Сході України (61,1 %); корупція і некомпетентність влади (52,6 %); загальне падіння рівня життя населення (44,4 %); висока нерівність у суспільстві (41,3 %) і стан економіки у країні (40,6 %);
- найменший рівень толерантності в сучасній молоді спостерігається до споживачів наркотиків (63,1 %), майже кожна друга молода людина не бажає жити поряд з людьми, які перебували в місцях позбавлення волі (46,2 %), ромами / циганами (43,3 %), особами, які споживають алкогольні напої (39,7 %). Кожна третя молода людина не бажає жити поряд з ЛГБТ (лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери) / людьми нетрадиційної сексуальної орієнтації (30,8 %).

ОЦІНКА МОЛОДІЮ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

- За результатами опитування, зросла частка молоді, яка позитивно ставиться до чинної державної підтримки молоді з боку держави. Позитивні зрушення завдяки державній молодіжній політиці у власному житті і підтримку молоді з боку держави у тій чи іншій мірі відчують близько 45,0 % респондентів. Основним джерелом інформування молоді про існування державної молодіжної політики є Інтернет (32,6 %) та соціальні мережі (25,5 %);
- позитивна динаміка спостерігається щодо стану обізнаності молоді про діяльність молодіжного центру. Порівняно з попереднім роком скоротилася на 16,6 % частка молоді, яка не володіє належною інформацією щодо існування молодіжного центру на території населеного пункту, в якому мешкає (48,5 %). Частка молоді, яка відвідує молодіжні центри на території свого населеного пункту зросла порівняно з попереднім роком у 4,5 раза (6,7 %). У 1,5 раза зросла частка молоді, якій відомо про існування молодіжних центрів, але яка їх не відвідує з різних причин (23,8 %). 11,7 % молоді сказали про відсутність такої інституції, як молодіжний центр, в їхньому населеному пункті;
- за оцінками сучасної молоді, найбільш затребуваними сьогодні на рівні країни і населеного пункту напрямами державної молодіжної політики є: підтримка талановитої молоді (51,3 %), популяризація здорового способу життя (49,7 %), сприяння забезпечення молоді житлом (36,7 %) та сприяння зайнятості та самозайнятості (35,6 %), розвиток молодіжної інфраструктури (26,9 %);
- основними напрямами інформаційно-консультативної діяльності в сфері молодіжної політики з огляду на недостатню поінформованість є надання додаткової інформації молодим людям стосовно працевлаштування, стажування, роботи (55 %), підприємництва, відкриття власної справи (46,0 %), житла (40,6 %), освіти і навчання (39,1 %) та сімейних стосунків (22,9 %). Порівняно з попереднім роком зросла зацікавленість молоді в отриманні інформації щодо відкриття власної справи (на 20,7 %), працевлаштування (на 6,3 %), освіти і навчання (на 5,3 %), житла (на 9,6 %), волонтерства (на 2,7 %), сексуального виховання та інтимних стосунків (на 2,4 %);
- найбільш надійним джерелом інформації для сучасної молоді України є батьки або сім'я, на другому місці – друзі, однолітки, брати і сестри, на третьому – викладачі та вчителі. Найменш надійними з точки зору молоді як джерела отримання інформації є газети, журнали та радіо і

телебачення. Молодь в більшій мірі довіряє молодіжним працівникам і спеціалістам, що працюють з молоддю, молодіжним організаціям та установам, що надають інформаційно-консультативні послуги, ніж інформації, отриманій через мережу інтернет (з інтернет-сайтів, чатів, форумів, інтернет-спільнот, соціальних мереж);

- першочергово опитана молодь хотіла б отримувати від молодіжних центрів послуги з профорієнтації та сприянні у працевлаштуванні (51,9 %), послуги, що стосуються спортивних заходів (51,3 %), юридичні консультації (45,7 %) і підтримку в кризових ситуаціях (45,0 %). Варто звернути увагу на те, що існує різниця між гендерними вподобаннями молоді щодо молодіжних заходів: молоді чоловіки говорять про своє бажання долучитися до молодіжних спортивних заходів і тих, що спрямовані на надання компетенцій з організації та ведення власної справи й набуття політичних компетенцій; молоді жінки, порівняно з молодими чоловіками, більшою мірою готові відвідувати творчі заходи;
- для сучасної молоді в контексті проведення заходів для молоді важливим є дружня атмосфера і навчання нового, залучення кваліфікованих фахівців, змістовне проведення вільного часу, можливість безоплатної участі в заходах та отримання послуг, а також контактування з однодумцями та друзями.

ГРОМАДЯНСЬКА І ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

- Тільки 15,6 % молодих людей постійно стежать за політичним життям в Україні та 36,8 % відслідковує головні події в політичному житті країни, а майже четверть молоді (26,3 %) цікавиться політичним життям дуже рідко, а в 17,4 % відсутній інтерес до політичних процесів у державі. Серед головних чинників «аполітичності» сучасної молоді – недовіра політикам і владі (27,6 %), брак достовірної інформації (23,1 %) і зневіра щодо важливості своєї громадянської позиції (15,6 %);
- більшість молодих людей брали участь у виборах упродовж останніх п'ять років (69,2 %); 34,8 % молоді вважають вибори тим інструментом, за допомогою якого можна вплинути на конструктивну діяльність влади, 33,8 % воліють це робити за допомогою складання звернень і запитів до влади, підписання петицій. Радикальний протест (захоплення адмінбудівель, блокування доріг, самосуд) підтримує 17,6 % опитаних;

- молодь позитивно оцінює актуальні геополітичні та соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні: 82,5 % підтримує вступ України до Євросоюзу та 79,8 % – до НАТО, 79,3 % – антикорупційну реформу, 78,7 % – створення постійної професійної армії, 78,4% – дерегуляцію і стимулювання розвитку підприємництва та інвестицій, 77 % – реформу державного управління;
- громадянська активність сучасної молоді за останні 12 місяців більшою мірою реалізована участю в учнівському або студентському самоврядуванні (24,7 %) та в діяльності спортивних організацій або організацій, пов'язаних із проведенням дозвілля (10,3 %). Загалом, включення молоді в діяльність громадянського суспільства є помірним – 54,2 % молоді не брала участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства;
- громадянська позиція молоді підтверджується високим відсотком патріотично налаштованих людей – 71,8 %. За результатами опитування, 24,2 % молоді готова захищати Україну зі зброєю в руках у разі мобілізації та 3,2 % молоді серед усіх опитаних уже брало або бере участь у військових діях; 60,5 % молодих людей готові захищати незалежність і територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими як волонтерство, благодійність.

УЧАСТЬ І РОЛЬ МОЛОДІ У ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВИ

- Переважно, опитана молодь «дещо знає» про реформу децентралізації, однак детально не зацікавлена цим процесом (44,1 %); 44,4 % молоді, яка відчула зміни, пов'язані зі створенням та розбудовою об'єднаної територіальної громади, звертає увагу на поліпшення соціальної інфраструктури своїх населених пунктів і підвищення якості культурно-просвітницьких заходів. При цьому 35,6 % оцінює їхні несуттєві зміни. Однак 37,9 % молодих людей не відчули будь-яких змін, що відбулися після входження їхнього населеного пункту до ОТГ;
- 41,5 % молоді готові особисто долучитися (взяти участь) у молодіжних проєктах, ініційованих міжнародними організаціями, благодійними фондами (40,9 %), органами самоврядування: учнівського, студентського, молодіжними радами (35,7 %);
- молодь країни вважає, що їй доцільно в контексті розбудови життєдіяльності своєї об'єднаної територіальної громади долучитися, насамперед, до розроблення й реалізації молодіжних проєктів та ініціатив, а також створення молодіжних ініціативних груп чи організацій. Щодо актуальних проєктів розвитку території свого

проживання, насамперед, найважливішим молоді вважає в найближчій перспективі та в найближчі три роки, — відкриття / облаштування / ремонт / реконструкція доріг та тротуарів (73,3 та 24,6 % відповідно), лікарень й амбулаторій (63,6 та 27,0 % відповідно) та місць відпочинку у громаді (52,5 та 36,3 % відповідно). Однак пріоритети відкриття та облаштування таких публічних інфраструктурних об'єктів громади, як спортивні заклади та центри, спортивні майданчики і стадіони, заклади культури (центри, клуби, бібліотеки) та кінотеатри, театри й клуби, за оцінками опитаної молоді, зростають у найближчі три роки;

- 27,6 % опитаних молодих людей вважає, що місцева влада не враховує взагалі думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади, а більшість респондентів зауважують на врахуванні їх позиції, пропозицій та думок при формуванні стратегії та тактики розвитку місцевих громад. Дистанціювання влади від молоді при ухваленні рішень щодо розвитку громади частіше відчуває сільська молоді, порівняно з міською, а також молоді, яка мешкає на Заході країни;
- 56,1 % опитаної молоді підтвердило функціонування при місцевих органах влади їхнього населеного пункту молодіжних консультативно-дорадчих органів — молодіжних рад (колегій, парламентів тощо), Майже кожна п'ята молода людина має таке бажання (17,5 %), при цьому це переважно молоді, яка мешкає в сільській місцевості, порівняно з міською молоддю.

НАВЧАННЯ, ОСВІТА

- 65,4 % молодих людей позитивно оцінюють свої реальні можливості завдяки здобутій освіті й отриманим компетенціям задля їх реалізації у трудовій сфері, а також кар'єрного зростання, підвищення заробітної плати, створення власного бізнесу тощо;
- 64,7 % респондентів, які взяли участь в анкетуванні, працевлаштовані офіційно; 72,1 % опитаних мають роботу, яка приносить моральне та матеріальне задоволення, але 14,8 % осіб робота не подобається;
- вибір спеціальності та професії для більшості сучасних молодих людей обумовлені власними інтересами та здібностями (47,8 %), значна частина молодих людей працює за фахом, який отримано в закладі освіти (61,2 %); 5,5 % молодим людям зараз доводиться працювати не за фахом у зв'язку з відсутністю відповідних вакансій, 7 % — не задовольняє матеріальна винагорода за фахом / немає можливості більше заробляти;

- значна кількість опитаної працевлаштованої молоді має роботу за місцем проживання – 80,2 %; однак 18,2 % – працюють в іншому населеному пункті, зокрема України (9,8 %), області (8,4 %). Серед причин, через які молодь працює в іншому населеному пункті та має виїжджати на роботу, переважає «відсутність узагалі» – 3,2 % та «умови роботи не задовольняють» – 3,2 %. Більш як половина молодих людей (43,7 %), які не працюють за місцем проживання, мають місце роботи в обласному центрі; 19,4 % молоді – в іншому місті, 16,4 % – у м. Києві;
- наразі серед найпопулярніших джерел пошуку роботи серед молоді виявлено спеціалізовані Інтернет-ресурси (33,5 %), інформація безпосередньо від роботодавців (25,3 %) та друзів, знайомих (29,3 %). Втрачають свою популярність спеціалізовані видання, що пропонують роботу, та допомога в пошуку роботи громадських організацій. Варто зазначити, що більшість опитаної молоді користуються декількома джерелами при пошуку роботи. Найбільш популярними поєднаннями є звернення до друзів, родичів, у державну службу зайнятості;
- позитивним є те, що більш ніж 67 % опитаної молоді цікавиться підприємницькою діяльністю. Понад 28 % респондентів мають або планують найближчим часом відкрити власну справу. Проте слід звернути увагу на те, що 38,5 % молоді наразі не мають змоги стати підприємцями через різні обставини, серед яких найпоширенішими є складна економічна ситуація та бюрократичні перепони, корупція (33,0 та 28,6 % відповідно), високі податки (26,9 %) відсутність первинного капіталу та недоступність кредиту (24,0 %).

МОБІЛЬНІСТЬ І МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ

- Більш як третина (36,8 %) української молоді, за результатами опитування, виявляють своє бажання виїхати зі свого населеного пункту. Потенційна територіальна мобільність є відносно однакова серед молодших вікових груп – 39,6 % молоді віком від 14 до 19 років, 36,3 % молоді віком від 20 до 24 років, 37,0 % молоді віком від 25 до 29 років хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, тоді як серед старшої вікової групи територіальна мобільність є дещо слабшою, від 30 до 34 років частка бажаючих виїхати менша – 35,2 %. Найбільше серед бажаючих переїхати зі свого населеного пункту до країн Європейського Союзу (21,5 %) і до Києва 16,8 %. До іншої місцевості в Україні виявила бажання переїхати кожна четверта молода людина (сумарно 27,4 %);

- за результатами дослідження, молоді чоловіки більше схильні до міжнародної міграції, ніж жінки. До країн Європейського Союзу хочуть переїхати зі свого населеного пункту 23,1 % молодих чоловіків, тоді як серед молодих жінок таких 19,9 %. Молоді жінки, на відміну від молодих чоловіків, дещо більшою мірою прагнуть переїхати до іншої місцевості в Україні та дещо менш визначені у своєму виборі;
- зі збільшенням віку молоді зростає бажання молодих людей жити в Україні: 52,6 % молоді віком від 30 до 34 років хоче жити в Україні. Найбільші міграційні настрої, з метою навчання за кордоном, спостерігаються серед молоді віком від 20 до 24 років (10,6 %), найменші міграційні настрої серед молоді віком від 25 до 29 років (8,1 %). Загалом, 49,8 % молоді хоче жити в Україні упродовж всього життя і 11,1 % опитаних хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися б в Україну;
- серед основних причин міграції молоді з України на навчання респонденти з найбільшою частотою вказали відсутність в Україні можливостей навчання, що відповідає рівню, який надається за кордоном (57,4 %), невизнання дипломів більшості вітчизняних ЗВО у світі (52,1 %), через воєнні дії на Сході України (47,5 %). Через ментальні відмінності культур бажають виїхати на навчання до інших країн 51,7 % молодих людей, які не почуваються українцями й не люблять українську культуру, та 48,0 % молоді, якій близька інша країна і до вподоби її культура. Для удосконалення мовних навичок виїжджає на навчання до інших країн 44,3 % молоді, ознайомлення з іншими культурами – 42,6 %, отримання досвіду життя в іншій країні – 39,5 %;
- майже половина (49,8 %) молодих людей зазначили, що хочуть жити в Україні, проте 4,9 % молоді віком від 14 до 34 років планує емігрувати з України найближчим часом. Третина молодих людей мають намір емігрувати з України через воєнні дії на Сході України (35,2 %) та відсутність у країні реальної демократії і законності (32,0 %).

ДОЗВІЛЛЯ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ

- Переважна кількість опитаної молоді (71,7 %) оцінює стан свого здоров'я як добрий та скоріше добрий, ніж поганий, задовільний стан здоров'я у (18,9 %) опитуваних. Скоріше поганий, ніж добрий стан здоров'я у 4,7 % респондентів. Лише у 2,1 % є серйозні проблеми зі здоров'ям і 2,8 % респондентам важко відповісти;

- 24,3 % з усіх опитаних респондентів/-ок узагалі ніколи не мали сексуальних контактів, проте кількість опитаних, що мали сексуальний контакт, становить 49,1 %. Натомість у віці від 11 до 15 років перший сексуальний контакт мали 13,8 %, у віці 16 років – 16,8 % опитаних, 19,3 % – у віці 17 років, 21,8 % – у віці 18 років та 11,4 % у віці 19 років, 13,9 % – у віці від 20 до 24 років;
- 18,1 % мали нерегулярний / випадковий сексуальний контакт з одним статевим партнером (з яким не перебувають у шлюбі і не живуть спільно) упродовж останніх 12 місяців; 23,0 % опитаної молоді відповіли, що мали двоє та більше статевих партнерів протягом цього періоду. Більш як третина опитаних людей (36,4 %) не мали нерегулярний або випадковий статевий контакт;
- 45,1 % молодих осіб серед усіх респондентів використовували презерватив. Не використовували презерватив 14,2 %, також серед опитаних 6,2 % не пам'ятають;
- 18,0 % на запитання «Чому ви під час останнього контакту з непостійним / випадковим партнером не використовували презерватив?» дали відповідь, що їм складно відповісти на це питання. Пов'язано це з особистою думкою кожного: 4,3 % відповіли, що не мали на той момент презерватива зі собою, що говорить про недбалість з їхнього боку. Найменше виявилось людей, які перебували під впливом наркотиків, – 0,4 %;
- 67,9 % мають знання щодо методів попередження небажаної вагітності та інфекцій; 19,9 % вважають, що скоріше знають, ніж не знають, і лише 2,3 % вважають, що зовсім не знають, як діяти в таких ситуаціях;
- 42,1 % респондентів узагалі жодного разу у своєму житті не курили сигарети, загалом показник має задовільне значення, при цьому ми маємо розуміти, що це навіть не половина респондентів: 15,7 % із загальної кількості курять щодня, 19,3 % використовують сигарети в окремих випадках протягом місяця і 17,2 % не курять останні 30 днів, але курили раніше;
- 5,0 % молоді вживають алкогольні напої щоденно; 21,0 % молодого населення України вживають алкоголь один раз на тиждень; 30,6 % уживають алкоголь один раз на місяць. Слід проводити інформаційні виступи та дискусії з приводу шкоди алкогольних напоїв на стан людини для зменшення недопустимих для нас показників.

СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

- Серед опитаних в офіційно зареєстрованому шлюбі перебуває 17,5 % молодих осіб, не реєстрували свої відносини 13,3 %; зі збільшенням віку респондентів збільшується частка молоді, яка перебуває в зареєстрованому шлюбі, та зменшується відсоток молодих людей, які взагалі не одружені / незаміжні. Серед міської молоді частка тих, хто живуть разом без реєстрації шлюбу – 14,7 %; 5,9 % – серед сільської молоді;
- 68,3 % опитаної молоді не мають дітей, але планують у майбутньому. Узагалі не планує мати дітей 12,5 %. За результатами дослідження, існує зв'язок між матеріальним становищем і планами мати дітей: що вищий матеріальний стан респондентів, то більше вони виявляють наміри мати дитину, і, відповідно, що нижчий – то більше говорять про відсутність такого бажання. Також існує зв'язок між кількістю дітей і матеріальним станом родини: зі зростанням добробуту молодих людей шанси виховати більше ніж одну дитину зростають (це стосується родин, які мають до трьох дітей включно); щодо родин із трьома та більше дітьми, то їхня частка найбільша серед молоді, яка поза межею бідності, і вона має тенденцію до зменшення зі зростанням добробуту родин;
- підвищення розміру допомоги на дітей є найбільш необхідним видом допомоги молодій сім'ї для 50,9 % опитаних. Серед видів допомоги, яку потребують молоді сім'ї з боку держави, крім допомоги на дітей, молоді називає: надання кредитів (43,7 %), допомогу сімейного психолога (25,8 %), розширення і поліпшення роботи мережі закладів дошкільної освіти (23,2 %), скорочення робочого дня (21,2 %);
- основними сімейними питаннями, з яких існує необхідність поглиблення знань молоді, респондентами зазначено: ведення сімейного бюджету (21,4 %), подолання сімейних конфліктів (18,2 %), партнерські стосунки в сім'ї (13,1 %) і готовність до подружнього життя (13,0 %). Для 45,9 % немає потреби в отриманні додаткових знань із сімейних питань;
- 14,4 % респондентів пережили упродовж останніх 12 місяців фізичне насильство; 26,0 % опитаних відповіли, що страждали від знущань з боку однолітків під час навчання в навчальних закладах.